INV. Nr. 11492/II

RĂNDUIALA

VOLUMUL II — CAETUL 8

ARHIVĂ DE GÂND ȘI FAPTĂ ROMÂNEASCĂ

R Â N D U I A L A
ARHIVĂ DE GÂND ŞI FAPTĂ ROMÂNEASCĂ
APAR 10 CAETE PE AN

CONT LA CEC : 1259.

Toţi abonaţii, precum şi librăriile, debitele din provincie, care primesc revista şi publicaţiile ei, direct dela Administraţie, sunt rugaţi să facă plăţile **numai** prin CEC (Contul Rânduelii 1259), folosind buletinele de vărsământ pe care le vor primi dela Administraţia revistei.

REDACTORI :

DUMITRU C. AMZĂR — ERNEST BERNEA
ION I. IONICĂ — ION SAMARINEANU

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: BUCUREŞTI II — Francmazonă 7.
ABONAMENTUL: pentru 12 caete 200 Lei — INSTITUŢII: Lei 1000
COLECŢIA ANULUI I se poate procura dela Administraţie: Lei 1000

RÂNDVIALA

VOLUMUL II — CAETUL 8

ARHIVĂ DE GÂND ŞI FAPTĂ ROMÂNEASCĂ

CUPRINSUL

Pag.

ERNEST BERNEA: Generalul — — — — — — — 305

DIMITRIE CUCLIN: Muzica românească în funcție de muzica universală — — — — — — — — — 309

ARON COTRUȘ: Coliba, Neocrotit... Gând (poesii) — 324

ION ANTONIU: In cumpăna istoriei — — — — — 327

I N S E M N Ă R I

D. C. AMZĂR: Schimbul de studenți cu Germania. George Brătianu despre politica externă a României. — ERNEST BERNEA: Viața și filosofia lui Descartes. Condițiile morale ale creației. Adevărata expoziție românească. — DINU BUZDUGAN: Muzica la Fundațiile Regale. Cărți și Reviste. — AURELIU DOICESCU: Casa românească. — VICTOR P. GĂRCINEANU: D-l Iorga, evreii și tineretul. — ION I. IONICĂ: Mișcarea regională: cu Pagini Literare. — GHEORGHE NECULOIU: Viori de lut. — N. M. POPP: Colonizarea Românilor de peste hotare. — HORIA URSU: Generalul Franco. — ION VEVERCA: Bătălia economică legionară.

Gravurile de AL. BASSARAB.

Tip. «Bucovina» I. E. Toroutiu, București.

Inventar nr. 16.

G E N E R A L U L

Istoria unui neam este legată puternic de icoanele oamenilor săi aleși. Dacă pentru omul de rând, clipa este durata vieții sufletești, pentru omul ales, istoria reprezintă durata cugetului și faptei sale.

In îndemnul și înțelesul pe care îl dau aceștia vremii este un fapt care efemerul poate deveni etern. Din tainele existenții unui neam, ei desprind înțelesuri noui și roditoare pentru veacul căruia au fost sortiți să se dăruiască.

Oamenii aleși sunt ai istoriei și istoria este a lor.

Neamul românesc își croește astăzi, drum nou. Își cere un loc, mai blând și mai îndreptățit, sub soare. Legiunea, prin ce are ea mai de preț, jertfește pentru deschiderea acestui drum. Semnele biruinței se arată tot mai puternice pe cerul țării noastre.

Anul 1937 este un an de mare doliu legionar. După căderea eroică a lui Moța și Marin, toamna târzie, răpește Legiunei pe bătrânul său cu suflet de lumină: Generalul Cantacuzino. Dar acest an de crâncene pierderi a însemnat tot odată o mare creștere. Sufletele morților au străjuit și au hrănit armata legionară, au semănat credință în tot cuprinsul românesc, pentru o Românie nouă. Cuvântul lui Moța, că moartea sa va rodi pentru neam mai mult decât viața, se dovedește atât de repede că a fost cuvânt inspirat.

Neamul românesc, atâta vreme rătăcit pe drumuri nevrednice, se apropie de adevărata cale a istoriei sale. Unul din acei cari au înțeles sensul acestei istorii și care a luptat pentru intrarea neamului nostru pe făgașul său propriu, a fost generalul Cantacuzino.

Intr'o vreme când lumea întreagă se sbuciumă și când neamul românesc este chinuit de mari rătăciri dar și de mari prefaceri, acest om s'a

alăturat şi s'a integrat mişcării legionare. Ceeace a stârnit nedumerire a fost că un bătrân şi viteaz general a pornit la luptă, umăr la umăr, cu tineretul acestui neam. Nedumerirea, pe cât a fost de generală pe atât a fost de neîntemeiată. Cei cari s'au mirat nu au cunoscut nici ce înseamnă legionar şi nici cine a fost generalul Cantacuzino. L-au judecat pe cel dintâi ca pe un copil, iar pe cel de al doilea ca pe un «pensionar». Mintea ne pusă în lucrare a oamenilor, a văzut prăpastie acolo unde era cale dreaptă, a văzut deosebire acolo unde numai o putere tainică a putut aşeza atâta asemănare. A vorbi despre înfăţişarea morală a generalului înseamnă să vorbeşti despre însuşirile cele mai de seamă, legionare. A vorbi despre virtuţile sale înseamnă să vorbeşti despre virtuţile legionare.

In vremea când alţi oameni mucezesc, când moartea domneşte peste sufletele lor, bătrânul acesta s'a aşezat în inima lucrurilor şi a evenimentelor. Nu pentrucă a vrut, nu pentrucă s'a forţat, ci pentrucă aşa i-a fost firea, aşa a fost hărăzit. La o vârstă când după toate legile noastre obşteşti, avea dreptul la un ceas de odihnă, el care străbătuse viaţa atât de viforos şi biruitor, nu s'a oprit să se bucure de acest drept, ci a luptat până ce pământul acesta drag al ţării i-a cerut oasele spre odihnă, singura odihnă pe care a acceptat-o după o lungă şi grea cercetare a morţii de care şi-a râs în atâtea dăţi.

Generalul Cantacuzino era un luptător şi un viteaz înăscut. El nu se realiza deplin decât în bătălie. Aci îşi căpătau viaţă toate însuşirile sale. Cu câţiva ani în urmă el scria: «Examenul adevărat, singurul examen pentru a cântări un ofiţer, este războiul. Acest examen însă se întâmplă rar; un ofiţer cu pretenţie, când are norocul să poată da acest examen, îl dă, nu fuge de el... Războiul nu este o temă tactică pe hârtie, nici o operaţie de birou. Războiul este războiul, unde ofiţerul îşi poate valorifica însuşirile dacă le are...» [1]).

Aceste rânduri sunt caracteristice şi definitorii în ceeace priveşte personalitatea sa militară.

Acest om însă era necontenit dornic de luptă. Orice biruinţă îl purta către o altă bătălie către o altă primejdie. El n'a iubit ca alţii şi nu şi-a dorit nici când o viaţă de tihnă şi bătrânească aşezare, nu a cerut nimic pentru sine, ci ager şi fluid, el s'a dăruit în întregime, pe viaţă, neamului. El nu şi-a spus: am luptat, am suferit, am biruit. Datoria mea a luat sfârşit. E rândul altora. Generalul acesta scânteetor a mers cu spada sa până în porţile lumii celeilalte. Nici în închipuire nu a văzut el cum, în

1) Intr'o afacere de onoare, pag. 26, Buc. 1927.

viaţă fiind, să nu mai aibă îndatoriri de împlinit, să nu mai dea bătălii. El nu a lăsat să-i cadă spada până ce nu i-au căzut pleoapele.

De aceea întors de pe front, unde vitejia sa căpătase caracter de legendă, Generalul a căutat mereu să-şi potolească setea de luptă, să-şi valorifice însuşirile sale alese de comandant de oşti. Simţise întotdeauna că duşmanul dacă nu mai e prezent la graniţe, se află în altă parte, mereu prezent, pentru a muşca din trupul acestui neam. Şi în dragostea lui nemărginită pentru isbăvirea sufletului românesc, în setea după o echilibrată dreptate şi o luminoasă biruinţă, într'o vreme de răscruce istorică a neamului, într'o noapte învăluită de durere, s'a întâlnit cu tineretul acestui neam care sângera din nou nemeritat şi crud. Şi atunci în besna aceea de ură şi de mişelie a săgetat o rază de lumină, semn al biruinţei naţionale: «Vreau să mor în apoteoza naţionalistă a lui Corneliu Codreanu!».

Generalul nu a fost numai un viteaz, un luptător înăscut. In fiinţa sa se întâlneau însuşiri foare deosebite, pe cari le-a ridicat până în treptele superioare ale expresiunilor omeneşti. Acest bătrân ager şi crâncen la luptă, era cald, bogat interior, era blând şi plin de omenie. Cei cari l-au cunoscut în intimitate au simţit prezenţa unui prieten, unui sfătuitor, unui părinte, gânditor numai la bine. Chipul său albit, cunoscut în lume mai mult prin agerimea şi tăria pe care o exprima, sufletul său neastâmpărat ca argintul viu, avea în intimitate frumuseţi şi taine nebănuite. Avea atâta jutere de înţelegere, atâta putere de dragoste şi credinţă încât te stăpânea cu multă uşurinţă.

Dacă în preajma bătăliei era stăpânit de un freamăt puternic, în faţa suferinţei, Generalul păstra o seninătate, o lumină şi o armonie întăritoare. Nimic din ce putea veni din lumea aceasta nu a avut puterea să destrame sau să îngenunche acest suflet care capătă adesea înfăţişări de sublim.

Ceeace căpătă însă o expresie desăvârşită în ţinuta interioară a acestui mare luptător şi om, era sentimentul demnităţii, al mândriei şi al distincţiei. Generalul era un aristocrat adevărat. Nu era numai un aristocrat de neam ci şi unul de spirit. Felul său de a fi, stilul său de viaţă, erau dominate de această însuşire. Intotdeauna, dar mai ales în momentele de grea încercare, el apărea ca un om ales, cu simţul tuturor nuanţelor şi frumuseţelor ţinutei aristocrate.

La parastasul de patruzeci de zile, făcut pentru pomenirea lui Moţa şi Marin, a dat o lecţie de mare noblete. După slujba religioasă, când Căpitanul şi toţi legionarii care îl înconjurau, rămăseseră nemişcaţi, pă-

trunşi de durere, într'un moment de adâncă şi purificatoare reculegere, bătrânul General cu faţa de împărat, a pornit cu paşi rari, s'a oprit la distanţă în faţa părintelui Moţa, a luat poziţia de drepţi, s'a închinat. S'a întors apoi şi a repetat aceeaş închinare în faţa tatălui lui Vasile Marin. Cu mâinile prinse în faţă a pornit liniştit către uşa bisericii.

Da, el, Generalul Cantacuzino, sânge de domn şi prinţ al vitejiei şi credinţei pentru ţară şi neam, s'a închinat Părintelui Moţa şi pensionarului sergent de stradă, Marin.

Cine l-a văzut atunci în biserică nu-l uită. Cine l-a înţeles a învăţat.

S'a stins un mare viteaz şi un mare înţelept. Legionarii au pilda lui în faţă; drept cunoştinţă a ce poate însemna o adevărată viaţă de om. Cântecul legionar îi va pomeni numele, fapta legionară îi va ridica monumentul: o Românie nouă. Cine culege urma paşilor săi şi îndemnul braţului său, nu greşete ci străbate cel mai greu, dar şi cel mai rodnic drum. Nu pentru sine ci pentru neam. Cine aprinde o lumină pomenirii sale săvârşeşte un act nu numai de pietate şi recunoştinţă dar şi unul de creaţie.

ERNEST BERNEA

MUZICA ROMÂNEASCĂ ÎN FUNCŢIE DE MUZICA UNIVERSALĂ

Cât de îndelungat şi penibil este procesul de închegare şi fixare a fluviului conştiinţii omeneşti în formule plastice sau sentenţioase! Au trebuit poate milenii de experienţe şi cugetarea până când un filozof, răcorindu-şi picioarele în apa unui râuşor şi observând că niciodată nu şi le moae în aceeaş apă, să exclame: *Panta rhei,* toate curg şi se scurg; — şi să clădească pe o simplă şi umilă observaţie logic şi controlabil generalizată, un sistem filozofic, aplicabil existenţii şi evoluţiei Universului în perspectiva veşniciei!... un sistem care până astăzi, şi cine poate şti până când, ni s'a transmis ca un adevăr axiomatic şi o enigmă în acelaş timp, ca o lumină permanent străfulgerătoare într'un vast ocean de întunerec pe veci impenetrabil!

Şi câte epoci de gândire i-a trebuit aceluiaş Heraclit să trăiască, perpetuându-şi mintea prin minţile atâtor altora pe o întindere de timp şi spaţiu atât de mult «îndepărtată de hotarele şi epoca anticei Helade, — pentruca, redresându-şi conştiinţa asupra ei înşişi, uluit, să se contrazică, dar numai spre a se completa cu un fel de *revers de la medaille,* prin această nouă observaţie, nu mai puţin axiomatică şi enigmatică: Da, toate curg şi se scurg în Univers; dar priviţi miracolul minţii: la porunca acesteea se pot opri în loc toate, lucruri şi epoci; şi nu există mişcare, imaginată şi gândire care pierzându-se în necunoscutul inexplorabil, însă numai doar pe planul nerealei realităţi cosmice, să nu poată fi mental reţinută şi critalizată pe veci în dubla-i funcţiune: în sistem, rigidă, obiectivă, ştiinţifică, şi: în viaţă, în creaţie, — mlădioasă, proteică, subiectivă, artistică, sub controlul totuşi al legilor originare, de sistem... şi pe planul în sine ,absolut, abstract, nestrămutat, metafizic, să nu se întâmple deci ca orice realitate nereală să devie o reală nerealitate. Toate curg şi se

scurg, — dar toate rămân; şi în confruntare, constataţi că *toate decurg* unele din altele şi că nu le poţi explica existenţa şi dinamismul activ şi creator decât al unora prin al celorlalte toate, în dublul lanţ de fenomene, al celor văzute, din trecut, şi al celor prevăzute, în viitor.

Nimic, aşadar, din cele ce există şi se întâmplă nu poate fi drept judecat în sine, întrucât toată valoarea orişicărui lucru şi fapt se revelează în confruntare numai cu lucrurile şi faptele coexistente, în dependenţa încă, şi a stărilor şi evoluţiilor anterioare. O creaţiune îşi dobândeşte dreptul la viabilitate eternă numai în rigurozitatea relaţiunilor ei cu sistemul ştiinţific nestrămutat. Şi astfel subiectivitatea realizată se obiectivează. Creaţiunea devine obiect. Ea, lume nevăzută făcută vizibilă, se încadrează la rândul ei în sistem. Eşită din sistem, prin sfărâmarea cadrului acestuia, şi sub controlul acestuia chiar, ea îşi petrece pe după coamele-i de flăcări, cadrul lărgit al sistemului. Şi astfel, orice creaţiune capătă poziţie şi virtutea creatoare; devine fiinţă.

Filozofia ne îndreaptă spre destăinuirea finalităţii creaţiuni. Istoria filozofică ne duce la constatarea adevăratelor valori şi potenţialităţi creatoare ale actualităţii. Iar creaţiunea după normele filozofice îmbogăţeşte domeniul ştiinţii în sensul logic al datelor ei, celor fundamentale.

Iată prin spiritul căror realităţi poate fi rezolvită, în stadiul istoric actual, şi problema muzicii analizată în principalele chestiuni: Ce este muzica? Spre care finalitate o îndreaptă necesaru-i destin? Ce este, ce trebue să fie şi ce poate fi muzica românească! — Pentru a răspunde la aceste întrebări, trebue deci să consultăm viaţa muzicală a veacurilor cristalizată în ştiinţă muzicală.

Ştiinţa, prin urmare, că ar fi a muzicii sau oricare alta, nu este o elaborare a unor spirite de cabinet, o arbitrară ticluire a unei intelectualităţi independente, izolate, străine de orice destin omenesc real, o făurire hibridă şi capricioasă, care fără nici o justificare, călcând chiar în picioare bunul simţ, decenţa, vine, în mod tiranic, să se afirme dela sine putere şi să se impue cugetului şi simţirii neamurilor, pretinzând să le croiască un drum împotriva firii. Nu cred că va fi existat vreodată un individ cu îndrăzneala de a 'şi însuşi un astfel de rol, care ar degenera numaidecât în ridicul şi farsă. In schimb însă, şi din nenorocire, precum deseori în decursul istoriei muzicii creaţiunea muzicală, tot aşa şi ştiinţa muzicii, a fost suspectată în sinceritatea şi valoarea ei. A fost fatal, a fost necesar să fie aşa. Un grad de înaintare ştiinţifică ori artistică nu este autentic dacă nu se loveşte de rezistenţa lumii. Faţă de progresul artei şi ştiinţii, omenirea este un copil şi trebue deci tratat ca atare. Să nu i se mai atribue deci fatalismul supranatural şi generator de duioşii şi furii elegiace,

ca până acum; ci să i se aplice farmecul convingător şi cuceritor, să i se impue autoritatea şi chiar biciul — după împrejurări — ale pedagogului. Prin urmare, toate deliciile ori violantările inerente problemei educaţiei în genere au a fi aplicate şi raporturilor, bine înţeles posibile la un moment dat, dintre ştiinţă şi artă, pe de o parte şi, pe de altă parte, naturii incompletă încă, imperfectă, greoae şi îndărătnică a restului omenirii. Căci, la urma urmii, şi în măsurile posibile pe epoci, ştiinţa şi arta sânt din cer făcute pentru oameni şi omenire; şi chiar în anumitele lor regiuni cari par hărăzite puţinilor oameni cu totul excepţionali, ele nu sânt fără rost, ca izvoare permanente de gânduri, simţiri şi energii de viaţă, ca faruri permanente de atracţie pentru apostolii lumii, ca nesecate oceane de hrană sufletească pentru aceştia cărora li este dat să hotărască de soarta neamurilor. Este însă drept că din conflictele dintre operele şi legile de avantgardă ale ştiinţii şi artei — şi restul omenirii au încercat să tragă perverse avantagii, ocazionali impostori ai artei şi ştiinţii; timpul însă, mai apropiat sau mai depărtat, nu a uitat să 'i demasce şi să 'i arunce înapoi în neantul din care au răsărit şi în numele căruia au pretins să activeze, falş, ca în numele existenţii, al realităţii, al adevărului.

Ce este muzica?

Este, pare-mi-se, cuvenit să ne întrebăm poate mai întâi: ce *nu* este *muzica.*

Ei bine, dacă mi se acordă o cât de mică crezare, aş putea spune că muzica nicidecum nu este larma pe care o fac cu ajutorul unor sunete aproximativ muzicale, aparţinând unor şi mai aproximative cântări, tinerii cari la plimbări ori hoinăreli îşi dau drumul fără nici un frâu manifestării unui entuziasm necontrolat, unor expresii de simţiri nestăpânite, necugetate, neorânduite, excluziv instictive. Acestea sânt menite să destrame aşezământul interior al fiinţii, în loc ca să'l edifice printr'o armonioasă descărcare de energii care să permită o ridicare nu mai puţin armonioasă viitoarelor energii pe cari natura omenească aşteaptă să le genereze din nou.

Şi cu atât mai puţin muzică este hărmălaea înfiorătoare pe care o învâltoră prin văzduhuri amatorii de petreceri, chefuri şi orgii, fie prin cârciumi, fie prin grădini sau saloane. Acestea nu mai sânt prilejuri de binefăcătoare recreaţii, descărcări şi refaceri ale energiilor; ci de neînţeleasă complăcere în a zădărnici tendinţile de construire umană prin cultul becisniciei, ori al animalităţii redeşteptate.

Pretinsa muzică, zisă românească ori altfel, a tarafurilor lăutăreşti, dela oraşe maicuseamă, e încă departe de a satisface cerinţile proprii muzicii, fiind o exibiţie de ritmuri şi simţiri, monotonă şi săracă. In ea se

manifestă omul impulzivităţilor primitive, lăudate de către aceia cari, auzind pe câţiva oameni luminaţi deplorând dezastrele falşelor civilizaţii, îi maimuţăresc, batjocorind cultura, care este o providenţială cale tocmai pentru a ne scoate de sub sclavia oarbă şi dominaţia cel mai ades rătăcitoare a instinctelor pentru a ne conduce în imperiul de adevărată viaţă, acel al ideilor şi simţurilor multiple, variate, vaste, complexe şi armonizate în acelaş timp.

Muzica nu sânt nici stupidele şlagăre la modă prin cari se îndobitoceşte fiinţa, castrându-se de orice pornire înălţătoare, şi cari nu sânt decât un mijloc criminal de a exploata dulcea alunecare firească spre disoluţie a sărmanelor minţi neinstruite şi caractere anemiate şi fragile.

De asemenea lipsite de caracter muzical sânt şi nenumăratele ticluiri sonore cu caracter pseudodidactic ori pseudoacademic, cari se confundă, în spiritul celor insuficient informaţi, cu opera realmente didactică ori academică. Acelea nu au nimic comun cu didactica şi academia, cari sânt principii vii, inseparabile de viile principii artistice şi ştiinţifice — o sublimizare deci a vieţii circumstanţiale, istorice.

Şi cea mai esenţială parte din caracterul ei, muzica şi-o pierde încă atunci când, oricât de armonioasă, e considerată totuşi numai ca o simplă recreaţie, ca un simplu joc, ca o petrecere oricât de nevinovată, dar numai atât; şi ca o simplă răscolire de imagini, senzaţii, sau chiar sentimente, însă fără nici o sforţare de reliefare deasupra comunului nivel de intensitate ori semnificaţie.

Aşadar, muzica nu este un pretext de debandadă, de degradare, de anihilare, de corupţie, de formulare pseudocultă şi chiar de necugetată mânuire a instinctelor şi simţirilor. Atunci, ce este ea? Nefiind ceeace o vedem că este în împrejuru-ne mai apropiat, o vom căuta aiurea. Şi gândul nostru, instinctiv se poartă înspre epocele primitive ale omenirii, când aceasta nu apucase, să fie întoarsă din calea ei şi denaturată de mentalităţile şi sentimentalităţile prilejuite de crescândele aglomerări omeneşti. Avem nostalgia şi obsesia primitivităţii. Acesta este un simptom din cele mai semnificative. El arată cât de reală şi justificată este stăpânirea pe care conştient ori inconştient o exercită tot trecutul asupra prezentului, asupra viitorului chiar, — şi cât de unitar este procesul de formaţiune a fiinţii prin lanţul nesfârşit al generaţiilor şi epocelor. Sub ochii noştri chiar, esteticieni cu vază nu proclamă sus şi tare că muzica recunoscută cultă, după apogeul pare-se unanim constatat, s'a epuizat de tot, a sucombat, şi că renaşterea şi viitorul ei ar decide-o Asia, centrul Africei şi Australiei, Polinezia, locuite de rase primitive întârziate în èra strălucitei civilizaţii europene? compozitori cu faimă nu întorc spatele legilor sistemului de ştiinţă şi doctrinei de artă muzicală pentru a'şi realiza concepţiile, deşi cu *unele* mijloace ale actualităţii, în sinceritatea, adevărul, viaţa, presupusă cel puţin, a primitivităţii? Dar aici trebue să avem multă prudenţă. Şi se naşte o întrebare: Dadaismul, de pildă, este el într'adevăr expresia sau numai falşificarea şi imitaţia maimuţărească a primitivităţii? Admiţând principiul dadaismului, să se răspundă: Cine sânt acei care-l fac? şi cum îşi justifică ei temerara întreprindere? Care-i adevăratul mobil care-i conduce? şi, în toată sinceritatea, cari sânt rezultatele şi roadele obţinute până acum? Este adevărat că gura păcătosului adevăr grăeşte. Dar una este adevărul, şi alta păcătosul şi adevăru-i păcătoşit. Dar este oare firesc ca, după acel uluitor apogeu, recunoscut, al artei şi ştiinţii muzicale, să se ivească, în domeniul, să zicem, al muzicii, de pildă, — simţiri atât de înăbuşite, minţi atât de înguste, cari să se dedea la declaraţii estetice şi producţii artistice într'un spirit de o retrogradare atât de înfiorătoare şi vrednică de milă şi încă, cu o impertinenţă respingătoare, afişate în largurile lumii pe seama evoluţiei însăşi şi a progresului? E drept că omenirea înaintează în zigzag. Dar massa spectatorilor culţi, cum poate primi fără violentă reacţiune, mistificarea, după urma căreea declinul se confundă cu avântul? Drept este că declinul este o consecinţă firească a unui avânt, ca o punte de trecere către un alt avânt şi mai hiperbolic. Dar aceasta nu înseamnă că lumina unui adevăr trebue să ne orbească până la a nu mai fi capabili de a stăpâni distincţiunile intrinsece. Se pare însă că străbatem o perioadă de moleşeală interioară care ne face posibilă scufundarea în haosul *primitiv* al tuturor confundărilor şi confuziilor.

De unde ar urma că este primitivitate şi primitivitate. Un primitivism luminător şi mântuitor şi un primitivism anihilator. Acesta, sărac, neputincios, un refugiu al neputinţii ; şi cellalt, vatră şi izvor al tuturor bogăţiilor de viaţă dealungul veacurilor fără sfârşit. El ne atrage, ne farmecă şi ne cucereşte. In el vom găsi explicaţia fundamentală a stărilor actuale de apogeu şi normele, ori confirmarea normelor de urmat pentru depăşirea oricărui apogeu, tot mai departe, mai departe şi mai sus.

Cum vom explora însă primitivitatea *noastră*, origina *culturii*, pe care nu noi vom comite actul denaturat de a o nega şi renega? Penuria documentelor arheologice fac filozofia istoriei destul de precară. Atunci? Vom recurge la singurul instrument de investigaţie ce ne mai rămâne, poate cel mai sigur, şi poate singurul infailibil: introspecţiunea.

Sântem moştenitorii, depozitarii fundamentelor gândirii şi simţirii mileniilor toate. *Omul* nu moarte. Cel dintâi om, şi toate generaţiile ce i-au urmat până la noi, trăesc în noi, şi luptă să trăiască tot mai intens,

tot mai vast, în cei ce vor veni după noi. Astfel, *omul* nici nu s'a născut încă deplin. E în faza embrionară. Și când se va naște, va recunoaște că este făptura lui Dumnezeu. Dar cine 'i va nega și renega tot mai luminoasa ascensiune asemuind-o cu nemernica imagină a turnului lui Babel? Cine, blestemat că nu înțelege lumina cerului, își va face tron de universală dominație și asuprire din spazmurile pământului?

Căci, soiurile neamului sânt două. Unul, suflet din cer căutându-și trup de lut; și cellalt, pământ răsărind în formă de om, în căutarea sufletului. Menirea celui dintâi este reabilitarea Creațiunii, a Făpturii, prin făurirea de echivalente cosmice realităților eterne, divine. Străduința celui de al doilea este să combată involuntara manifestare și tendință a cerurilor din el însuși; pentrucă se îndărătnicește a respinge dependența lor originară de acestea, într'o oarbă voință de a-și crea o libertate iluzorie și în orice caz hibridă. De aceea, lipsit de conștiința și puterea creării, împotrivindu-li-se chiar, fără încetare, el a rămas în fașele vieții spirituale ; iar expresia lui este ogonică, destrăbălată, infinit diversă și totuș nulă, pentrucă-i haotică. Lui alătura-ne-vom oare noi ?

Poporul grec antic este una din ramurile rasei cerești. Direct, sau prin Romani, Europa cultă i-a moștenit lăuntrul sufletesc, fecundat, bine-înțeles, de sinteza christică. Foarte semnificativă pentru noi este și împrejurarea că vatra spiritului grec-antic s'a închegat din fuziunea principiului apolinic și a celui dionisiac tracic. Or, la grecii vechi, neasemuit mai mult decât știința, arta și tecnica muzicală, s'a dezvoltat filozofia muzicii. Miturile lui Apolon, fiul lui Jupiter, fratele geman al castei Diana; ale lui Orfeu, — prin maică-sa Caliope, acel nepot al regelui zeilor, care cu lira lui îmblânzit-a fiarele și iadul; ale lui Amfion, alt fiu a lui Jupiter și la armoniile lirei căruia pietrele s'au orânduit în ziduri formând vestita cetate a Tebei; toate acestea, și altele, poetice, într'adevăr, dar la un popor la care poezia nu era decât o realizare a filozofiei, ea însăși soră gemănă și nedespărțită a marei științi universale, arată deajuns revelațiile și convingerile lui cu privire la origina divină și puterea miraculoasă a muzicii. Ori, nu fost-au grecii primitivi ? au moștenit ei mai de aproape decât noi spiritul primitivității omenești? Și dacă e vorba să ne întoarcem la primitivitate, iată, nu avem ocazia să o facem ascultându-le vorba, lor, mai curând decât primitivilor pământului? Și nu o să le acordăm lor cu atât mai multă crezare cu cât ei reprezintă primitivitatea vieții cerului pe pământ, și nicidecum aceea a pământului în neputință încă de a se înălța spre cer, și de care mărturisesc triburile și azi amorfe ale Asiei, ale centrului Africei și Australiei, și ale Polineziei, atât de plăcute esteticienilor cu vază, cași informele elucubrații «primitiviste» ale compo-

zitorilor cu faimă ? E drept însă că prea multe sunt de înțeles în origina divină și puterea miraculoasă a muzicii pentruca să nu ne așteptăm la triumful fie și temporar al necugetaților cari se fac șampioni detunători și temuți ai unor pretinse principii și ai unor moduri de manifestare în cari nu e de înțeles nimica.

Filozofia greacă rezolvă toate chestiunile cari alcătuesc problema muzicii. Muzica este de origine divină. Ea este condițiunea ființii, existenții și vieții lui Dumnezeu diferențiat în zei, semizei, eroi, oameni și toate puterile cari dau forme și mișcare lucrurilor Universului. Ea e și castă. Armonia — psihologia, logica, etica — sânt cuprinse în așezământul și manifestările ei. Și ea numai este calea de împlinire și desăvîrșire a ființii omenești în urmărirea procesului ei de autodivinizare.

Imprejurări bine definite au împiedecat pe Grecii vechi dela constituirea altfel decât parțială și defectivă a unui sistem științific și a unei doctrine artistice a muzicii. Atunci, care este taina uimitoarei lor filozofii muzicale? — In această realitate: că domeniul muzicii depășește mediul sonor, care nu e decât un teren cu totul particular de manifestare a puterilor ei. Acestea se întind asupra întregii ființi, asupra întregii existențe și vieți, cari înglobează laolaltă om, creațiune omenească, univers și orice creațiune divină, și Dumnezeu. Neputând explora conținutul muzicii în muzica propriu zisă, aceea a sunetelor, care le-a fost dată nedeplină și nedesăvârșită, ei au descoperit-o în ansamblul cosmico-divin, în ea însăși deci, cărei muzica particulară a sunetelor nu-i e decât o imagină, deși completă, însă miniaturală, și cu legi asemenea.

Dar și numai așa cum se prezenta muzica propriu zisă la grecii vechi, ea avea, deși bineînțeles imperfect, un caracter panteist. Și tocmai aceasta era o împrejurare pentru care drumul explorării domeniului propriu al muzicii li era închis. Pentrucă acel caracter panteist al ei era prematur constatat și aplicat față de posibilitățile științifice și artistice, reduse, ale timpului. Știința și arta muzicii nu puteau să se clădească decât pornindu-se din nou, dela început, însă prin condițiuni eventual mai prielnice, și dela un concept fundamental care nu putea fi aflat decât printr'o generală operație de simplificare. In ce sens? Inspre nucleul elementar, divin, al sistemului și doctrinei. Și iată ce s'a putut realiza odată cu începuturile erei creștine.

Problema introducerii muzicii în practica și cultul religiunii creștine s'a dezbătut într'o grozavă vâltoare de confuzii și denaturări ale sensului muzicii. Atunci, cași astăzi, lumea mare, în înțeles de marea massă a publicului, era martora unei generale degradări și corupții. Astăzi, excesele neînfrânate ale pretinșilor moderni, ale virtuozității sarbede, de orice fel,

ale jazzului, ale naţionalismului de petreceri, nu fac decât să stârnească dezgustul spiritelor distinse, al oficialităţilor chiar, şi mai ales al tuturor acelora îngrijoraţi de viitorul sufletesc şi trupesc al neamului, — faţă de principiul însuşi al muzicii, căruia deci ar fi o justificată pornire să i se atribue o funcţie imorală, pernicioasă şi, în cel mai bun caz, destul de josnică. De aici şi pronunţatul curent general de depreciere a însăşi ideii muzicii. Şi încă, astăzi, mai mărturisim puterea protectoare, a farurilor clasice. Dar pe atunci? Nu se pronunţase nici un fel de constituire clasică muzicală. Cuvântul filozofilor fusese uitat. El fusese o voce a iniţierii religioase, a pătrunderii ştiinţifice universale, a logicei, care leagă orice detaliu al existenţii cu universul şi cu divinitatea. Nu a răsărit însă din experienţa muzicală proprie. Nici nu putuse fi aplicat în experienţa muzicală, din cauza imperfecţiunii ei de pe atunci. Lipsit de sprijinul practic al muzicii propriu zise, verificat numai pe calea inspiraţiei religioase, ştiinţifice şi filozofce superioare, el a trebuit să sucombe sugrumat de decepţionantele realităţi ale corupţiei. Caşi astăzi, deci, în faţa tuturor celor mulţi, muzica devenise un mediu de exploatare în mâinile mercenarilor dexteri şi vicleni, o mreajă atrăgătoare şi copleşitoare la dispoziţia prostituatelor, un instrument de moleşire, sfâşiere şi dezagregare a sufletului, de răscolire a tuturor viţiilor şi patimilor, de incitare a tumulturilor, de disoluţie a moravurilor şi a fiinţii. In asemenea împrejurare era exclus ca ideea întroducerii muzicii în cultul şi practica religiei creştine să întâmpine o umbră de simpatie în minţile şi simţirile austere ale primilor părinţi ai Bisericii. După secole de ciocniri cu rezultate schimbătoare, de şovăeli, de confuzii, lumina a reuşit totuşi să radieze şi să răsbată pretutindeni din simţirea şi gândirea celor mai inspiraţi şefi bisericeşti cari, pe cale mistică şi apoi şi raţională, au ajuns la concluzii fundamentale asemănătoare celor ale marilor filozofi greci: Muzica este armonie, viaţă, viaţa armoniei, ori armonia vieţii; dar viaţa este Dumnezeu şi Dumnezeu armonie şi armonia, în orice caz, puntea pe care omul străbate universul pentru a ajunge la Dumnezeu... dar nu orişice muzică, întrucât o anumită muzică, denaturată, este un instrument de corupţie şi moarte. Şi astfel s'a ajuns la necesitatea de a se pune muzica în concordanţă cu dogmele fundamentale ale religiunii creştine, adică, de a i se hotărâ condiţiunile pe cari ea trebue să le îndeplinească pentru a putea fi admisă în viaţa bisericească şi chiar laică a creştinului cu drept cuvânt pios.

Şi prima cetate clasică a muzicii, prima etapă de consolidare ştiinţifică şi artistică a acesteea, născută, după cum am mai spus, dintr'o operaţie de radicală simplificare, prin excluderea sensibilităţilor divers centrifugale şi a ritmurilor turburătoare, s'a fixat în forma numită a *cântării plane*, sau *gregoriene*. Şi de aici şi până în zilele noastre muzica ni se revelează în sens ştiinţific şi artistic, într'o evoluţie după o normă riguros hegeliană. *Teza* gregoriană în confruntare şi în conflict, când violent, când destrămat, cu *antiteza* unei prime vaste epoci de romantism, reprezintate prin avânturile libere ale truverilor, trubadurilor, minesingerilor, prin rigorile cotrapunctistice ale evului mediu, şi prin inovaţiile descriptive şi psihologice ale Renaşterii, produce *sinteza* Bach. Dar prin această oceanică vâltoare, şi în această închegare a unei noui cetăţi muzicale clasice, *fundamentul gregorian* resistă, şi triumfă. In imensul laborator gregoriano-bachistic, fiecare element ştiinţific în căutarea locului ce i se cuvine în sistem, fiecare lege artistică, în căutarea locului ce i se cuviue în doctrină, revelează un principiu de filozofie — psihologic, logic sau etic — ce-şi aşteaptă locul ierarhic într'o estetică completă şi desăvârşită. Dar cu triumful fundamentului gregorian în desfăşurarea ştiinţifică, artistică şi tehnică a muzicii, triumfă, prin toate episoadele revelării filozofiei muzicale, — şi *sensul filozofic* — mai precis, în cazul nostru, religios, ştiinţific şi etic al aceluiaş fundament gregorian, *care-l implică*. Etapele aşa zisului progres muzical al erei creştine, nu sânt etape de distrugere ale etapelor anterioare, ci de continuare şi completare a lor, cu toatele egal de necesare mentalităţii muzicale a tuturor timpurilor. Ele urmează un permanent proces de analiză şi de refacere şi reconfirmare a sintezei iniţial, sub un nou aspect. Şi nestrămutat în acceaş ordine şi în aceleaş legi urmează: teza Bach, în confruntare şi conflict cu noul romantism, al afirmării individualismului în principiul arhitectonic prim, cu o nouă antiteză deci, producând o a treia sinteză, o a treia cetate a clasicismului muzical, anume, Beethoven. De acum, ştiinţa, arta şi filozofia muzicală sânt pe calea definitivei lor edificări. Un Beethoven încadrat în Bach; un Beethoven — Bach încadrat în principiul gregorian. Vastă *experienţă muzicală proprie* pentru cucerirea unei definitive culmi estetice care nu-i decât confirmarea sensului spiritualităţii primilor Părinţi ai Bisericii şi al speculaţiilor abstracte, dacă vreţi, grecesti antice! După accasta, cine mai poate avea curajul să detracteze muzica, să nege viabilitatea culturii muzicale, să renege rolul din trecut, unitar, şi deci şi din viitor, al muzicii culte, să divorţeze spiritul, inteligenţa văzătoare, prevăzătoare şi creatoare de sufletul şi viaţa neamurilor, să smulgă pe individul sintetizator de aspiraţii şi idealuri, şi făuritor de lumi pentru lumile pământului doar, — din sânul neamului lui şi al concertului neamurilor?

In continuare, trăim încă o epocă beethoveniană, confirmată până acum şi până în vecii de veci de genii: Wagner, Brahms, Franck, Saint-

Saëns, d'Indy, Dukas. — Richard Strauss e un inel de legătură, de tranziţie, ori de... separaţie a lanţului clasic de mai sus, de curentul divers al unui al treilea romantism, pe care l-am numit deficient postbeethovenian. Acesta cuprinde două perioade distincte, una: Weber-Berlioz, a romantismului astfel numit în scrierile de muzicologie, şi alta: Berlioz până astăzi, cunoscută în aceleaş scrieri sub numele de perioada modernă. In afară de unele chestiuni de detaliu, acest al treilea romantism, postbeethovenian, prin caracterul său de deficienţă — dupăcum am spus — nu poate fi luat în considerare pentru ideea pe care o urmărim.

Iată prin urmare unde ne-au condus consecinţile apelului nostru la *primitivitatea salvatoare* în căutarea răspunsului la chestiunea primă, fundamentală, a problemei, anume: ce este muzica? Rezultatul este că răspunsul nu poate fi dat decât în cadrul muzicii culte, adică al ştiinţii, artei şi filozofiei muzicale, întrucât acestea sânt nişte necesităţi sublimizate ale primitivizmului însuşi, dar al unui primitivizm viu şi ceresc, care se cerea cultivat, care nu s'a desminţit niciodată în cursul desfăşurării lui analitice prin formele ştiinţii, artei şi filozofiei creştine şi care, ca culme, a dobândit supremă confirmare din coordonarea a însăşi acestor forme în doctrină şi sistem. Orice altă concepţie a primitivizmului deci este greşită, ori arbitrară şi născută moartă. Dar mai putem avea o probă a acestui adevăr. — Este felul primitivismului cântecului popular românesc.

Este oare nevoe să mai reamintim că esenţa sufletească a neamului românesc este de origină Dacă? Să o mai demonstrăm? Dar cântecele noastre populare cele mai autentice, nu pot fi comparate, în puritatea şi idealismul ceresc al expresiei lor, cu nici o realizare muzicală datorată influenţelor colonistice romane (din Galia, Iberia, Grecia şi Asia minoră) ori slave, de mai apoi, ori ţigăneşti, de mai recentă dată. Cel mult dacă ele aduc cu sensul expresiv al unor anumite specimene de cântec popular al Albanejilor, ultim popor de viţă tracică. Dar noi am împrumutat şi asimilat din Orient, pe diverse căi, de pildă, aşa numitele *moduri muzicale*. Acestora însă le-am dat o întrebuinţare cu totul personală, şi unică, neasemănătoare şi superioară principiilor şi legilor de întrebuinţare a modurilor în locurile lor de origină. Ce înseamnă aceasta? — Că primitivismul poporului nostru este viu şi ceresc, şi în această privinţă încă, o putem afirma fără trufie, poate mai veritabil decât chiar al acelor părţi din Asia de unde a izvorât întreaga cultură a veacurilor de până astăzi! Da. Un astfel de primitivism merită să fie cercetat şi pus la contribuţie. Dar primitivismul întunecat şi îngâimător, cu sens inarmonic şi limitat al cutăror alte părţi ale Asiei, — şi al Africei şi altor continente cu manifestări muzicale, de pildă, de o sinistră şi înfiorătoare sărăcie? Miracolul

cântării poplare româneşti merge până într'acolo încât o găsim, organizată în elaborarea arhitecturală a melodiei, după legile cele mai complexe, mai riguroase şi mai profunde ale ştiinţii şi doctrinei arhitecturale melodice culte, deşi ea nu a avut niciodată vreo atingere materială cu acestea. Iar dacă primitivismul românesc nu a putut să se desfăşure pe planul culturii, aceasta s'a datorat circumstanţelor, cari au împiedecat şi la grecii vechi de a da forme superioare primitivizmului lor, şi de cari nu au putut curăţi destinul muzical decât acele alte împrejurări cari au determinat introducerea muzicii în viaţa şi culttul religios creştin, în condiţiunile speciale şi cu imensele consecinţe descrise mai sus.

Acum, *ce rezultă* din confruntarea valorii şi stării primitivismului muzical românesc, perpetuat până 'n zilele noastre, dar cu toţi germenii posibilităţii de culturalizare, — cu formidabilele forme culte în cari s'a rezolvit primitivismul muzical grec, însă trecut prin sita favorabilă a circumstanţelor politicei muzicale creştine? — Că formele muzicale proprii româneşti actuale nu au valoare decât în locurile lor de obârşie. Că ele pot fi transportate oriunde, ca *obiecte*, cu caracter pasiv deci, în acele forme muzicale ale apusului cari li pot păstra un asemenea caracter pasiv în toate cazurile de varieri ori transformări la cari ar putea să fie supuse. Că ele, în elementele lor cele mai caracteristice doar, conforme filozofiei marilor forme culte, pot deveni, în inteligenţa creatoare a *individului de geniu*, subiect activ de elaborare a ideilor şi desvoltărilor monumentale, de orice gen. Că *numai astfel* ele îşi vor îndeplini menirea, de fecundare prin sufletul românesc, a imensului tezaor muzical cult, actual. Şi că *nu avem dreptul* să le mai lăsăm sustrase dela o asemenea menire.

Nu există deci «artă cerebrală», individuală, personală, izolată şi străină de neam şi de neamul omenesc, neaferentă şi inaderentă sufletului mulţimii, într'un sens rău deci al cuvântului, atât de pe nedrept atribuit «muzicii culte», cu care deci nici într'un chip nu s'ar putea confunda. Şi nici nu există vreun pericol al unei asemenea «arte cerebrale» prin «influenţa» muzicii culte, întrucât nici o aşchie din asemenea artă cerebrală nu se găseşte în organismul acesteea. Şi nici vorbă nu mai poate fi de «importaţie străină», de «denaturare» a formei şi sufletului nostru artistic; întrucât, după cum am mai şi spus, această muzică cultă nu este o simplă obişnuinţă o invenţie arbitrară de cabinet. Ci este o autodesfăşurare prin natură a lui Dumnezeu însuşi, fecundând elementul cosmic concentrat în fiinţa omenească din care au făcut parte şi grecii vechi, şi generaţiile Apusului cari i-au continuat în spirit, şi din care facem parte şi noi. Nu avem deci absolut nici un motiv de a o renega, cu atât mai mult cu cât aceasta ar însemna să ne renegăm pe noi înşi-ne, în lepădarea

de menirea noastră cea mai de preţ şi pe care însuşi Dumnezeu ne-o destăinueşte prin atâtea semne prea lămuritor vorbitoare.

A venit acum momentul să încercăm a defini sensul cuvântului «revoluţie» de care atât de des ne lovim în decursul nu numai al istoriei, dar şi al istoriei artelor şi mai ales al artei muzicale.

Revoluţie este o acţiune împotriva unei stări de lucruri care, spre paguba generală, chiar fiind bună, se perpetuiază, oprind cursul firesc al vieţii, deoarece nu mai răspunde sensului necesar al vremii; sau care conţine un element străin şi deci zădăritor acestui sens, cu stăruinţă îndărătnică de a se perpetua şi de a uzurpa drepturile adevăratei tradiţii. Să dăm două exemple din istoria muzicii, pentru ilustrarea celor spuse.

Principiul cântării gregoriene a fost perfect motivat. Nu vrem să zicem că forma cântării gregoriene nu este valabilă pentru toate timpurile câte vor veni. Caşi oricare altă formă, altmintrelea, rezultată din rigorile unei logici în sine, deasupra circumstanţelor temporare cari vor fi putut chiar să şi le *provoace* apariţia. Dar noui timpuri, noui idealuri, trebue să se manifesteze în noui forme, fie şi deduse; ba încă deduse din cele vechi, fie şi fără a li nimici acestora raţiunea proprie de a fi. Cântarea plană, mai târziu numită gregoriană, s'a născut din relele atribuite sensibilităţii excesive şi ritmului — în principiu. Această cântare, creată în sânul Bisericii, trece apoi în popor. Zmuls de sub controlul sever al Bisericii, poporul se «reprofanizează». Şi sub acţiunea impulsivă şi făuritoare a truverilor, trubadurilor şi minesingherilor, cântecul popular, a largurilor caşi al sălilor festive feudale, se îmbogăţeşte, treptat-treptat, sub continul control al prudenţii şi raţiunii ,cu tot mai numeroase elemente sensibile (cromatice) şi ritmice. Dar aici trebue făcută o distincţie. Abstracţie făcând de circumstanţa justificativă a prudenţii şi raţiunii, de cari am vorbit mai sus, fie chiar şi oricât de instinctive, în sensul cel mai bun posibil al cuvântului, — aici nu avem încă de a face cu o adevărată revoluţie, ci mai curând cu o «răscoală». O distincţie care ne va fi de folos mai târziu. Dar când, necontenit datorită sforţării lăuntrice a naturii umane şi divine, chiar, cromatismul şi ritmul afectează şi cântarea gregoriană însăşi, şi o transformă în frază de motet şi în subiect de fugă, cu un singur progres paralel al armoniei care ordonează ritmul şi organizează şi cromatismul în unitatea legilor fundamentale şi salvatoare ale sistemului muzical, atunci, revoluţia e perfectată; şi un pas al progresului legiuit, realizat. Revoluţia deci s'ar mai putea defini: o răscoală motivată şi reuşită. — In *operă*, dupăce Gluck, Mozart, Weber, dramatizaseră recitativul, rămâne *aria* ca un episod aproape de sine stătător, ca un ghimpe în necesitatea unei legitive reînoiri a realizării teatrale muzicale, ridicat de Auber, de Meyer-

beer, la o valoare imens disproporţionată. Wagner revoluţionează arta muzicală teatrală, dărâmând o tradiţie glorioasă şi falşă în acelaş timp, şi creând discursul muzical teatral lirico-dramatic, continuu.

Asistăm astăzi, şi încă de multe decenii, la una din «răscoalele» cele mai straşnice pe cari le-a încercat vreodată istoria muzicii. Mă refer la acest al treilea romantism, deficient postbeethovenian, de care am mai vorbit, şi asupra căruia e necesar să insistăm din cauza repercuţiei pe care se străduie să o aibă asupra tuturor claselor lumii muzicale şi nemuzicale, strict vorbind.

Deficient, el s'a născut dintr'o insuficenţă de pătrundere a clasicismului definitiv, beethovenian. Din acest punct de vedere, însuşi Wagner ar putea fi numit, pe alocurea, romantic. Şi astfel stând lucrurile, acest ultim romantism nu a putut porni ca o revoluţie, şi deci cu o cât de mică îndreptăţire în ochii judecători ai lumii culte. Şi totuşi, surprinzând nedeplina pregătire a acesteea, s'a perpetuat, uzurpând un drept de cetăţenie în vasta viaţă muzicală a timpului. Dar dacă s'ar fi rezumat la această coabitare parazitară faţă de clasicismul dominant, el încă ar fi să fie tolerat. Dar nu s'a oprit aici. Odată cu agravarea gradată a progresului lui de degenerescenţă, uzurpă stindardul revoluţiei; e acaparat de toate specimenele de indivizi exilaţi din imperiul înţelegerii, simţirii şi creaţiunii, cei mai mulţi aparţinând, pare-se, rasei semitice; devine agresiv, se avântă în impetuoasă ofensivă împotriva celui mai formidabil aşezământ de viaţă ce este cetatea muzicală Beethoven—Wagner—Franck—d'Indy; şi neputând crea, neputând nici măcar distruge, calomniază, depreciază, desconsideră, neagă ca, pe o iluzorie ruină şi victorie, să înalţe, o nu mai puţin iluzorie stăpânire şi tiranie a nelegii; a imaginaţiei necontrolate şi vagabonde; a anarhiei, infinit multiple, dar din punct de vedere al adevăratelor resorturi ale artei şi vieţii, complet nule. Iată generoasa raţiune a formulelor de proastă invenţie: modernism, ultramodernism, jazz, atonalitate! Căci s'a mers cu inconştienţa, absurditatea — ori cinica neruşinare şi atentatul până 'ntr' acolo ca să se culmineze «revoluţia» în completa anarhizare şi deci destrămare a muzicii, în pretinsul «sistem» (!) al atonalităţii, adică al muzicalităţii, în idioata «liberare» (!!) a sunetului de raţiunea lui funcţională. Când, sunetul, ca element fizic, nu reprezintă absolut nimic pentru muzică, decât numai dacă e utilizat în unicul lui rol posibil, acela de purtător de *funcţiuni* cari, singure, în legăturile lor de sistem şi de desfăşurare, fac viaţa muzicii şi viaţa. Şi când, valvârtejuri, cari mai de cari mai brutale în violenţa lor, în cacofonia şi afonia lor, — de «imagini» şi «sensaţii», de ordin fiziologic mai de grabă, nu pot constitui operă, operă vie, ci negarea lui Dumnezeu şi creaţia lui. Acesta,

redus la posibilităţile şi splendorile seci ale materiei, se vede deci radical deposedat de orice facultate şi drept, de a se idealiza şi răscumpăra în eforturile apropierii, într'o miraculoasă fuzionare cu el, a principiului Creatorului, origină şi finalitate a Universului.

Iată dar ce se vrea a se înţelege şi a se impune ca spirit... original, nou, evoluat şi... de ultima oră a stiluli ! Când noutatea nu poate însemna decât noutate vie, *rod* nou şi mai bogat şi mai crescut decât niciodată. Căci omenirea nu o creează un individ; ci ea, toată câtă s'a creeat dela început şi până astăzi, de pildă, e progresată de către individ. Şi omenirea o creează *tot* lanţul generaţiilor din capătul trecutului până 'n acel al viitorului. Şi tot aşa şi *fiinţa ştiinţifică*, artistică şi filozofică a muzicii. Iar revoluţie nu înseamnă nimicirea aşezământului în profitul anarhiei; ci îndreptarea aşezământului, împlinirea şi desăvârşirea lui, împotrica puterilor satanice cari îi stau în cale, şi-l denaturează.

In încheere, constituirea muzicii într'un sistem de ştiinţă, artă şi filozofie care să coordoneze şi să centralizeze însăşi rosturile umane, universale şi divine laolaltă, în urma vastei experienţe din întreaga epocă creştină, şi ca o confirmare a sublimelor inspiraţii de prin începuturile creştinătăţii şi a speculaţiei filozofice antice, denotă importanţa capitală a întregii materii şi a practicei muzicale pentru progresul vieţii spirituale şi sufleteşti a întregii omeniri caşi a fiecărui neam în parte. In această privinţă, evul modern marchează un fundamental progres faţă de evul antic; ceeace a avut o urmare nu mai puţin profundă şi asupra principiului educaţiei însuşi. Lipsiţi de posibilitatea coordonări în sistem a materialului lor ştiinţific şi de doctrină artistică, necomplet, grecii vechi nu puteau considera elementele ştiinţifice şi artistice al muzicii, precum şi virtuţile lor, de ordin moral şi educativ, decât izolat. Şi de aici fundamentala eroare de a atribui fiecărui element un rol psihologic, moral şi social nu numai propriu dar şi exclusiv. Şi atunci, în nebănuirea legăturilor firesti dintre elemente, şi a ajutorului reciproc deci ce şi-l puteau da unele altora, ei decretau: cutare mod, de pildă, viril, e propriu deşteptării şi cultivării virtuţilor bărbăteşti şi războinice şi va fi destinat exclusiz cultivării individzilor de sex masculin. Alt mod e propriu sensibilităţii feminine şi rezervat deci, excluziv, sexului respectiv. Ba încă, fiecare naţiune, fiecare ramură de naţiune, ori clasă socială, trebuia s se îngrijască de o muzică potrivită caracterului respectiv. *Elemente* decretate de excesixă sensibilitate, de moleşire şi corupţie sufletească, trebuiau surghiunite. De aici, o rigiditate în formarea de caractere excluzive, de tot dăunătoare oricării idei de unificare sufletească şi spirituală umană, până la proclamarea

principiului gregorian, care preconiza cultivarea tuturor modurilor, caracterelor, în complexul şi completul lor, la toate neamurile pământului. O revoluţie deci cu drept cuvânt epocală în principiul educaţiei fiinţii umane. De atunci şi până astăzi, apoi, elementele muzicii s'au completat deplin şi s'au sistematizat deplin. Nici o forţă şi nici o sensibilitate nu mai e pernicioasă, avându-şi funcţiunea bine stabilită atât în rigida ierarhie a sistemului cât şi în armonia infinit de mlădioasă a operei create. Şi elementele, de orice caracter şi natură, nu devin imorale şi rău făcătoare, decât în spiritul anarhic al cinicului şi criminalului, în nesinceritatea nearmonică a nesimţitorului, şi în stângăcia ignorantului.

Iată prin urmare cum muzica este şi o supremă ştiinţă, artă şi filozofie, şi un incomparabil instrument de educaţie, graţie căruia ni se edifică fiinţa noastră lăuntrică, cu toate valorile forţei şi sensibilităţii armonic proporţionate atât în constituire cât şi în revărsare, în toate împrejurările vieţii. Iar muzica românească, încă odată deci nu-şi va afla rodirea, viaţa şi măreţu-i rost ce uşor i se poate profeţi, decât amplificându-se, înălţându-se pe treptele unei asemenea ştiinţi, arte, filozofii, — şi de pe culmea acestora revărsându-se fermecătoare şi cuceritoare în adâncurile sufleteşti şi spirituale ale tuturor neamurilor.

DIMITRIE CUCLIN

C O L I B A

coliba asta care-o ai,
e-a ta
doar pînă poţi să stai:
slugă şi crai
pe scurtu-ţi trai,
stăpîn nestingherit, în ea....

dar dacă-odată cineva
în gînd şi-o pune să ţi-o ia, —
măsoară-te cumplit cu el,
chiar dacă-o fi cu pumni de-oţel
şi-alături cu mulţimi la fel !...

asmută-ai vrerii sprinteni cîini...
flinte să-ţi crească 'n loc de mîni!...
şi nu lăsa,
pîn' poţi lupta,
ca vrunul din gloată,
viu, teafăr să te scoată,
ca pe-un cîine, din ea!...

NEOCROTIT DE NICI UN ZID...

neocrotit de nici un zid,
de nici o grije, —
primejdiilor mă deschid
şi ploilor de schije...

cu pieptul slobod şi gol,
pasu-mi viaţa o 'nfruntă:
trece prin furtuni şi pîrjol
cum ar merge la nuntă...

G Â N D

trup, rob aplecat
pe blid, pe lingură....
gînd-împărat, —
creşte, te 'nsingură !...

de-ani mă desbrac,
bolise bate-mă, —
tu creşti peste veac
şi peste patimă...

doar înspre hău
temniţa spargi-ne,
cînd sborului tău
nu ştii de margine...

ARON COTRUŞ

IN CUMPĂNA ISTORIEI

In noaptea de 9 spre 10 Decembrie 1933 tineretul verde a avut să înscrie o pagină de grea suferinţă.

Jurnalul Consiliului de miniştrii apărut în presă la 10 Dec. făcând cunoscut public dizolvarea „Gărzii de Fier" fusese precedat de măsurile poliţieneşti pe tot cuprinsul ţării, aşa încât odată cu zorii zilei, puşcăriile încarcerau mii de suflete curate şi cinstite, tineri şi bătrâni, a căror mare vină era că ascultau orbeşte de Căpitan şi credeau — ca şi astăzi — în învierea Neamului.

La Bucureşti, căminele studenţeşti fuseseră toate cercetate, băeţii luaţi pe sus şi aruncaţi în dubă, numai în îmbrăcămintea sumară a nopţii, pentru a fi duşi la Jilava. Şi aceasta în toiul iernei, cu zăpadă de un metru şi cu gerul sub zece grade.

Jilava devenise astfel neîncăpătoare.

Pentru noi care rămăsesem „afară" se punea problema alimentării celor „dinnăuntru". In calitatea pe care o aveam pe atunci în organizaţiile studenţeşti bucureştene, cer tuturor societăţilor studenţeşti, să deschidă între membrii lor, liste de subscripţii pentru strângerea unui fond necesar întreţinerii cu alimente şi lemne, a camarazilor din închisoare.

Până în seara, chiar a aceleiaşi zile de 11 Decembrie, reprezentanţii societăţilor au şi prezentat parte din sumele colectate dela studenţi şi studente care, renunţând la masa unei zile sau căldura unei nopţi, au răspuns cu promptitudine impresionantă, dăruind din punga lor săracă un sprijin colegilor şi înaintaşilor lor, samavolnic sequestraţi.

Studenţimea atunci a trăit un moment de mare revoltă.

In posesia banilor pentru alimente şi lemne, începem a ne gândi la un mijloc de transport. Până ce am găsit altele, noi am trimes cu trenul pentru ziua de 12 Dec., hrană la Jilava. A doua zi, 1 Dec. mergem să întâlnim pe „prietenul" cu maşină. Locul de întâlnire: automatul de sub Cercul Militar. Semnul distinctiv după care voiu putea recunoaşte pe cel căutat, este că el va avea fularul la palton scos şi aruncat pe spate.

Intrăm gravi şi misterioşi. Privirea mi s'a oprit aproape de mijlocul sălii care e în forma unui tunel. La o masă l-am văzut pe acela pe care îl căutam, şi lângă dânsul încă cineva, o figură distinsă. Ne apropiem; privirile noastre se întâlnesc şi-şi vorbesc.

Mă întâmpină cu mâna întinsă spunându-mi pe nume.

Se prezintă: Giurgea Negrileşti. Apoi se întoarce către tovarăşul de masă care se prezintă la rândul său : Alexandru Cantacuzino.

Ne strângem mâna cu căldură. Pe piept îi văd „Crucea Albă". O câştigase la Paşcani. Deşi proaspăt în mişcare, se dovedise de mare curaj. Ne aşezăm la masă şi le împărtăşesc dorinţa noastră.

Alexandru Cantacuzino e de părere să mergem să consultăm pe D-l General Gh. Cantacuzino. Suntem de acord. Plecăm prin partea opusă. Eşim în Sărindar de unde cu maşina lui Alexandru Cantacuzino pornim spre locuinţa D-lui General din Str. Imprimeriei No. 3. Casa era păzită şi supraveghiată de mulţi ochi poliţişti.

Erau notaţi şi chiar fotografiaţi toţi cei care intrau şi ieşeau, fiindcă acele vremuri era o adevărată vânătoare de legionari. Alexandru Cantacuzino cu prietenul său a trebuit să plătească cu libertatea lor această vizită făcută Generalului. Căci de îndată ce am plecat, au fost urmăriţi şi arestaţi în afara Bucureştiului şi apoi încarceraţi la Jilava. Mai apoi, când am aflat, mi-a părut rău, că eu le-am prilejuit drumul spre Fortul No. 13. Dar tot atunci, în acele momente grele, am avut şi bucuria de a fi cunoscut pe legendarul erou, pe legionarul general : Gheorghe Cantacuzino.

Ajunşi la locuinţa Generalului, am intrat prin stânga clădirii într'un birou bine ascuns, în demi-sol, care era al secretarului său. Am fost invitaţi să luăm loc şi să aşteptăm. Alexandru Cantacuzino şi Giurgea Negrileşti s'au dus la General. Apartamentul său compus din 2 încăperi modeste, era chiar deasupra biroului.

Impresionantă era simplitatea şi sobrietatea vieţii intime a Generalului. Aici îi era dormitorul, aci îi era biroul, aici îi era sufrageria, aici îi era şi salonul de primit oaspeţii. Aici se desfăşura întreaga lui viaţă de cămin şi gospodar, iar de acum încolo şi întreaga preocupare şi răspundere politică a partidului a cărui şef avea să ajungă.

Aşteptam jos în birou, cuprins de emoţie, clipa în care aveam să-l cunosc.

Il văzuzem prima dată în parlamentul guvernului Iorga. Era pe atunci în gruparea „Vlad Ţepeş" a lui Grigore Filipescu. Guvernul oferise câteva locuri „ţepiştilor" în parlament şi natural, printre primii a fost Generalul Cantacuzino. Era o zi agitată la Cameră. Se discuta, parecă, din moravurile vieţii noastre politice.

Generalul nu era la tribună; toţi însă pe el îl urmăreau.

Incinta cât e de mare, îi era neîncăpătoare. Nu avea astâmpăr de loc. Acum îl vedeam lângă tribună, acum lângă banca ministerială, acum îşi ocupa locul în rândul deputaţilor majoritari, c'apoi din nou să sară şi să dea o replică usturătoare, sau să plaseze un spirit ca să râdă şi tribunile.

Glumele lui m'au amuzat mult atunci, după cum *dârzenia atitudinei* şi *francheţa sa*, au cules aplausele şi admiraţia tuturor.

Când dădea o replică sau făcea o complectare, îşi schimba monoclul, ridica tonul şi sfârşea cu mâna dreaptă întinsă; barba-i albă, ca o podoabă, sta ridicată. Avea atunci o ţinută ostăşească, mândră şi bravă, ca a unei statui romane.

In ziua aceia, la cameră, Generalul Cantacuzino mă câştigase complect. Iată dece emoţia mea era mare şi în totul îndreptăţită.

Generalul Cantacuzino-Grănicerul era o personalitate proeminentă a vieţii noastre publice şi 'ndeosebi o *mare figură ostăşească* a războiului întregitor de ţară. Auzisem multe spunându-se despre el. Grănicerii lui vorbeau cu nesaţ şi evlavie despre el şi faptele lui. Am ascultat şi eu un grănicer cum povestea într'o zi despre „Generalul lor", despre sufletul lui mare, despre bunătatea lui, şi mai ales despre vitejia lui.

Insăşi Căpitanul, ni-l descria adesea în culorile cele mai frumoase.

Insfârşit. apare secretarul Rafailescu care mă anunţă că sunt aşteptat şi mă însoţeşte.

In încăpere, o masă rotundă plină de cărţi şi ziare; pe ea un ceas.

La masa aceasta, la care mai pe urmă am dus atâtea discuţii, am băut ceaiuri şi ascultat atâtea glume, stătea Generalul, îmbrăcat cu vestonul lui verde grăniceresc în care-i plăcea aşa de mult să umble. S'a sculat foarte vioi, — de o vioiciune surprinzătoare pentru vârsta sa —, a schimbat monoclul fixând un altul în ochiu lui stâng beteag din timpul războiului, a luat o poză de statue şi m'a privit cu ochii lui ageri şi pătrunzători.

I-am citit pe faţă şi în ochi tot ce avea în suflet şi am simţit că sunt mic în faţa lui şi m'am intimidat.

Rămăsesem locului privind la figura sa asemănătoare unei stampe străvechi, reprezentând un domnitor sau mare boer, pe care le admirasem în anii de şcoală. Figura aceasta avea ceva care te făcea să luneci pe pagini de istorie, o figură din alte vremuri. Figura Generalului reprezenta o epocă şi un neam de oameni, cu toate însuşirile lor.

In timp ce gândul meu făcea salturi de secole în trecutul neamului, nu reuşisem încă să păşesc pragul odăii Generalului.

Mă simt împins dela spate. Intru, iau poziţia şi rostind răspicat, pentru a-mi înăbuşi emoţia :

— „Trăiască Legiunea şi Căpitanul", Să trăiţi Domnule General!"...

...şi continui formule de prezentare.

A răspuns salutând : „Trăiască Legiunea şi Căpitanul !".

Mi-a întins mâna — o mână mică, osoasă, dar delicată. Vai! ce n'am simţit eu atunci când i-am strâns prima oară mâna Generalului !

Apoi m'a mângâiat pe obraz şi m'a bătut pe umăr ca un părinte. Simţeam marea lui bunătate. O singură dată am avut asemenea stare de suflet : când cunoscusem pe Căpitan în marginea oraşului Bârlad.

— „Bine că ai venit, fetiţa mamei ; Stai jos", au fost primele lui cuvinte.

Apoi continuă :

— „Sunt comandant, dar cu ostaşii în puşcării... iar pe cei liberi nu-i cunosc"...

Imediat mă ridic şi pentru a face dovadă că în adevăr sunt legionar, pentru a-i înlătura orice îndoială, scot şi-i arăt „Crucea Albă".

A privit şi a rămas mulţămit. *Şi ca un gentleman* ce era nu putea ţine ascunsă calitatea pe care-o avea. S'a scuzat deci, şi sa' dus la casa de bani de unde a scos o scrisoare cu care a venit şi mi-a pus-o în faţă.

Era împuternicirea Căpitanului, în postul de conducere al mişcării. A citit-o cu voce tare, cu tonalitatea cuvenită şi cu o accentuată notă de solemnitate, urmărind fiecare rând cu degetul. Voia parcă să-mi arate că nu adaugă nimic şi că e chiar slova Căpitanului.

Descifram din atitudinea şi gesturile sale că e tare mândru de încrederea pe care i-a arătat-o Căpitanul. Şi tot aşa de vizibilă era şi îngrijorarea care-i provoca răspunderea acestei încrederi.

Era puţin enervat. Nu stătea locului nici o clipă. Trăgea scaunul lângă masă, c'apoi să-l împingă îndărăt, se scărpina în cap cu gesturi caracteristice, ducând mâna pe după ceafă, îşi schimba monoclu, punea un picior peste celalt, ca nu mult după aceia să le schimbe, se scula, făcea doi trei paşi gesticulând, se aşeza, şi începea iar cu scaunul. Era numai nerv. In continuă frământare. Dela plecarea Căpitanului, n'avusese un moment de linişte, după propria-i mărturisire. Uitase şi de somn şi de mâncare. Şi asta de trei zile şi trei nopţi.

Dovedea o *rezistenţă şi o voinţă*, care nu se întâlnesc decât la oamenii care ştiu să încalece istoria.

— „Trebue să-mi daţi ajutor... Corneliu a plecat şi m'a lăsat aşa... L'am întrebat ce să fac.... Lasă că ştiţi D-voastră Domnule General, mi-a răspuns el.

Ştiu pe dracu... ce ştiu... Dacă a-şi fi pe câmpul de bătălie cu grănicerii mei... ah! grănireii mei !... atunci ştiu eu... Dar aici... aici în alt câmp... câmpul politic... Şi cu trupa decimată... în închisori...".

Se opreşte, trânteşte cu pumnul în masă şi se scoală. Ia o poză gravă şi autoritară şi pe un alt ton continuă :

— „Nemernicii s'au aruncat asupra copiilor... fac nelegiuiri şi batjocoriri... ei bine se vor lovi de mine... vor vedea cine-i generalul Cantacuzino !...

Ascultam revolta Generalului. Căci Generalul Cantacuzino *a fost un revoltat* împotriva nelegiuirilor şi moravurilor societăţii noastre. Nu scăpă nici un prilej ca să se manifeste ca atare, un revoltat în cea mai pură şi nobilă accepţiune a cuvântului.

Se mai linişti puţin şi se aşeză din nou la masă în jurul căreia stăteam cu toţii. Era de faţă şi d. Prof. Ion Copuzeanu.

D-l General era îngrijorat mult şi de faptul că nu cunoaşte pe puţinii legionari care încă scăpase nearestaţi. Adică, mai exact, el nu-i cunoştea pe nimeni nici dintre cei arestaţi. De curând în mişcare, legăturile lui erau reduse.

Imi aduc aminte că m'a întrebat atunci — mai discret — dacă cunosc pe prof. Sima Simulescu şi dacă e într'adevăr legionar. Ceeace îl mira pe d. General era faptul că prof. Simulescu în astfel de vremuri purta cămaşa verde şi nestingherit venise de câteva ori să vorbească cu D-sa. I se pusese la dispoziţie chiar. I-am înlăturat îndoiala spunându-i că e legionar şi şeful judeţului Cetatea Albă.

— Are curaj, e dat dracului băiatul ăsta... spuse dânsul.

— Aşa-s toţi legionarii, D-le General, complectai eu.

Şi ca orice comandant ideal, care nu-şi pierde cumpătul şi nu se lasă depăşit de situaţia sau evenimentul pe care are de trecut, Generalul a început să facă pregătri — cum zicea el — în vederea unei acţiuni. Mai întâi să se informeze, să ştie ce elemente are şi pe care să le folosească. Desigur a făcut-o cu toţi ceilalţi. Incepu acum şi cu mine. Insă scurt, scurt de tot. Ce sunt, ce

calitate am şi ce a-şi putea face. Se informează de spiritul care domneşte în mijlocul studenţimei. Punem la punct problema care mă făcuse să ajung aici, a aprovizionării cu alimente şi lemne a celor dela Jilava. Işi notează pentru a se ocupa şi dânsul cu ea.

Interesante discuţii pe care nu le voiu putea uita şi mai ales neştearsă îmi va rămâne în minte atitudinea de atunci a Generalului.

La plecare îmi spune să fiu în legătura permanentă deacum încolo cu dânsul şi să gândesc dacă nu se poate face ceva. Când să ies, intră cineva care salută legionăreşte, adăugând că fiind legionar înţelege să vină şi să se pună la dispoziţie. Il recunosc, era unul dn trimişii siguranţii.

Mă fac că am uitat să-i spun ceva şi-l rog pe d. General să-mi permită a-i spune între patru ochi. Il fac atent că nu este legionar individul care a venit acum şi ca el poate să mai vină şi alţii. Imi mulţumeşte şi îmi adaugă că este şi va fi prudent şi circumspect.

Trebue însă să-l ajutăm. Plec dela General, altul. Câteva ceasuri după aceea am fost sub vraja figurei şi cuvântului său.

Şi prietenii au observat acest lucru.

Le-am povestit sus într'o cameră din căminul mediciniştilor cum mi-a apărut Generalul şi cu ce impresii mă întorsesem.

Nu degeaba avea în el sânge şi os de Domn.

A doua zi mă furişez iar la d. General. Mă duceam să-i fac cunoscut o iniţiativă a noastră. D-l General în aceeaşi frământare. Se plimba prin cameră privind în podea şi gândind. N'avusese somn nici noaptea ce a trecut. De mâncat, foarte puţin.

Mă întâmpină bucuros. Simţise că voiu avea să-i comunic ceva care o să-l intereseze.

Ii aduc la cunoştiinţă hotărirea Centrului Studenţesc Bucureşti de a ţine pentru a doua zi 15 Decembrie o adunare extraordinară în care să se protesteze contra dizolvării „Gărzii de Fier" şi a tuturor arestărilor făcute în dispreţul legilor.

Se arată entuziasmat de această veste.

Ii cer părerea şi-l invit să participe. Parcă-l văd şi acum, mulţămit că însfârşit i se iveşte prilejul să intre în acţiune. Nu se simţea bine când stătea şi vegeta. Era un om obişnuit cu munca şi nu simţea satisfacţie decât atunci când avea de lucru. Şi'n deosebi când era vorba de mişcare. Era una, cred, din marile lui plăceri în ultimul timp, de a participa la adunări şi de a vorbi. Nu-i oraş mare în care să nu fi ţinut câte o conferinţă.

Ei bine, atunci s'a oprit în mijlocul camerii şi începu să-mi vorbească ce va spune a doua zi şi în ce mod. Se oprea din când în când şi-şi nota unele idei, apoi iar continua. Şi astfel a făcut aproape tot discursul ; unul din cele mai bune.

Vorbea curgător cu mari accente de revoltă, expresii plastice şi tari. De o duritate chiar foarte rar întâlnită, care-i trăda măhnita lui stare sufletească, cum şi o rară sensibilitate care nu se împăca cu măsurile neauzite până atunci şi pe care legionarii le suportau.

Marile vinovat, după dânsul, autorul moral al tuturor nelegiuirilor, era

N. Titulescu, care acceptase sugestii în acest scop din afară de graniţe şi în ţară se făcuse interpretul şi susţinătorul lor.

Căci Generalul Cantacuzino era un om care înţelegea să spună lucrurilor pe nume. Totdeauna categoric în atitudini — necunoscând echivocul — cu riscurile cele mai mari, nici odată nu ocolea adevărul.

Inainte de plecare stabilim unele date de amănunt şi rămâne ca a doua zi, 15 Decembrie, sau să vină el în adunare, sau după adunare, toţi participanţii să ne îndreptăm spre locuinţa sa.

Mi se lăsă toată libertatea să fac cum e mai bine. Caut şi cer părerea altora. Il întâlnesc pe comandantul legionar Ion Belgea cu care m'am sfătuit. E mai bine să participe la adunare, fapt ce se petrecu a doua zi.

Corpul studenţesc trăia un moment de mare fierbere, aşa că în după amiaza zilei de 15 Decembrie sălile Căminului Mediciniştilor devin neîncăpătoare pentru marele număr de studenţi care răspunese la convocarea făcută. Au stat foarte mulţi şi în stradă.

Printr'un concurs de împrejurări am prezidat eu această adunare extraordinară în care tineretul universitar din Bucureşti a avut să se ridice vehement împotriva măsurilor neomeneşti şi anticonstituţionale luate şi care erau încă în curs de execuţie, şi când s'a declarat grevă generală care apoi a adus închiderea universităţilor.

Arătând scopul, am cerut adunării, care a primit cu aplauze şi urale, să invităm pe d. General Gh. Cantacuzino să participe la desbateri.

Ce extraordinară impresie a produs asupra studenţimei atunci apariţia Generalului, într'o adunare a ei ! Mi-aduc aminte de o clipă când întreaga sală n'a fost în stare să articuleze un gest. Toi priveau cu un sentiment de înaltă admiraţie, sinceră afecţiune şi vizibilă emoţie, pe acel care până la sfârşitul vieţei lui, avea să iubească şi să înţeleagă tineretul.

Păşea pentru prima dată atunci ca şef al mişcării legionare într'o adunar publică. Era prima manifestare în afară, în noua sa calitate. Din această cauză câteodată îmi spunea că-i sunt naş. Eu şi Sica Popescu care vorbea chiar când a intrat în sală. Şi tot acum, e şi prima sa întâlnire cu corpul studenţesc.

Participa întâia oară la o adunare studenţească, într'o împrejurare din cele mai grele pe care a avut să le parcurgă mişcarea în cei cincisprezece ani de lupte şi frământări.

A vorbit atunci Generalul, cum nu l-am auzit niciodată. Ar fi putut face atunci cu cei patru mii de studenţi participanţi absolut ce vroia. Ii câştigase complect.

Parcă-l văd în picioare pe o masă în sala de bibliotecă a căminului mediciniştilor. Aşa a vorbit. Apoi în fruntea noastră manifestând până în faţa Universităţii. Iar aici vorbindu-ne după statuia lui Mihai Viteazul.

Ce imagine simbolică şi grăitoare, într'adevăr de neuitat, când Generalul erou vorbea tineretului universitar şi ţării întregi, de sub sceptrul domnesc al marelui nostru Voevod.

Parcă-l văd şi-l aud... deşi nu mai e între noi.

27 Octombrie 1937. *ION ANTONIU*

ÎNSEMNĂRI

ŞTIINŢĂ ŞI FILOSOFIE

VIEAŢA ŞI FILOSOFIA LUI DESCARTES. — Filosofia românească, după cum spuneam în altă parte, este în fericita situaţie a începuturilor. De aceea, în afară de câteva cazuri rodnice, filosofia noastră nu dă încă garanţii suficiente de seriozitate. Totuşi încercările nu lipsesc. Ceeace pare însă că tinde să câştige tot mai mult teren, este studiul filosofiei. Mulţi dintre tinerii cercetători îşi închină munca şi priceperea, problemelor de filosofie. Intre aceştia, Constantin Noica este desigur unul din cei mai sârguincioşi. Traducerile sale din Descartes şi Kant, studiile de istoria filosofiei, publicate în vremea din urmă, îl impun atenţiei publice.

In anul acesta, anul sărbătorii lui Descartes, d. Noica a făcut să apară în româneşte meditaţiile filosofului francez pomenit şi totodată a dat publicului românesc şi o cărticică asupra vieţii şi filosofiei aceluiaş cugetător.

Despre traducerile d-lui Noica s'a mai scris în paginile acestei reviste. Actul traducerii în sine, din marii clasici, este un act de curaj şi de serioasă muncă intelectuală în stadiul prezent al culturii noastre, când atâtea improvizaţii o copleşesc cu pretenţiile lor de «spiritualitate» şi «occidentalitate».

In al doilea rând felul cum d-sa a înţeles să facă această operă de tălmăcire în româneşte a filosofilor străini, nu este un lucru de neglijat. D-l Noica a făcut o apreciabilă sforţare de limbă românească, ceeace este bine venit acum când filosofia românească îşi fixează conceptle fundamentale.

Viaţa şi filosofia lui Descartes este o lucrare ce se adresează marelui public; e apărută în biblioteca pentru toţi. Găsim aci o încercare plină de interes. Pentru cei cari vor să aibă o imagine corectă asupra acestui om de răspântie a cugetării omeneşti, cartea d-lui Noica este calea cea mai nimerită din literatura noastră.

Ceeace pare, la prima vedere, îndrăzneţ în această mică lucrare de sinteză, este pretenţia ei de a cuprinde deodată, două lucruri cari sunt de natură deosebită: viaţa şi cugetarea, cristalizată în opere, ale filosofului francez. Incercarea, desigur, este grea, dar nu e mai puţin rodnică. Gândirea filosofului francez a fost prinsă şi deprinsă dintr'o ambianţă, dintr'o atmosferă istorică, în isvoarele ei scrise şi trăite, în transformările ivite din experienţele necontenite ale spiritului în raporturile sale necesare. Pentru a înţelege ce înseamnă o cugetare, o sforţare de gând şi o experienţă continuă, viaţa lui Descartes este dintre cele mai interesante. Mintea omului acesta a fost un adevărat laborator, în cari totul era încercat, observat, verificat până la apropierea şi reducerea deplină a lucrurilor, când totul poate fi deplin înţeles.

D-l Noica a încercat să prindă legătura ce există între logic şi cronologic, legătură uneori

ascunsă dar pozitivă în viaţa unui om măsurat, riguros, voluntar şi însetat de cunoştinţe sigure ca cele matematice, aşa cum era Descartes. Viaţa acestui filosof a fost asemănătoare cugetări' sale: el a voit să o trăiască cu multă chibzuinţă, înlăturând ca şi din gândire ce era întâmplător şi necesenţial.

«Sunt puţini filosofi cari să fi *vroit* atât de mult ca Descartes. De obiceiu viţile se trăesc la întâmplare, iar învăţăturile se scriu ca sub apăsarea unui destin. De aceea viţile filosofilor nu înseamnă decât rareori cu gândirea lor şi aproape niciodată nu dovedesc ceva cu privire la aceasta. Nici la Descartes viaţa nu dovedeşte mare lucru pentru înţelegerea gândirii sale; dar ea seamănă cu aceasta, seamănă într'un chip care te face să bănueşti că în dosul amândorura stă o aceeaş hotărîre. Viaţa lui Descartes este, ca şi gândirea sa, un program». Acesta este gândul cu care pleacă, din capul locului d-l Noica, în închegarea lucrării.

Roadele unei astfel de lucrări în instruirea noastră de azi, sunt fără îndoială, positive. Publicul românesc cetitor, chiar atunci când ar manifesta o sete de filosofie, nu este pregătit să se hrănească din lucrări cari cer o sforţare de gândire superioară şi nouă. Cu atât mai puţin poate folosi lucrările de erudiţie. Cărticica d-lui Noica stă într'un loc prielnic şi pentru d-sa şi pentru cetitor. Ea împacă, totodată nevoile ştiinţei cu nevoile firesti ale publicului românesc de azi.

Dacă ne îndreptăm atenţia către ceeace trebue să fie filosofia românească şi către rostul acelora cari vor să o slujească pentru a o ridica până în treptele ei superioare, lucrurile se schimbă. Două căi sunt sigure, două căi rodesc deplin. Sforţare de gând propriu, din substanţa şi duhul nostru naţional, aşa cum fac un Nae Ionescu şi un Lucian Blaga, sau traduceri din clasici. Prima desprinde un sens şi un chip românesc în lume şi viaţă, a două aduce metodele de cugetare pe cea mai sigură cale. Textele pot creea ca la noi mai mult, în înţelesul că instruesc, că stimulează decât că împlinesc fiinţa noastră de Români.

Studiile de filosofie, chiar dacă sunt serioase, nu sunt actuale. Ştiinţa filosofiei este prematură la noi. Ea este expresia unei filosofii de mare tradiţie. Să aşteptăm deci până ce vom simţi că avem în urmă un trecut plin. Până atunci să dăm hrană substanţială acestui suflet românesc.

Ernest Bernea

LITERATURĂ

VIORI DE LUT, se numeşte volumul de poeme dăruit, în toamna aceasta, liricei româneşti, de tânărul poet Teodor Al. Munteanu. E, după câte ştim, prima sa închegare. E vorba deci de un început. Intr'adevăr, întâlnim în acest volum o simţire bogată, şi un material prelucrat cu îndemânare. Dar din fiecare strofă se desprinde un puternic pesimism. Orice întâlnire a sensibilităţii cu lumea, aşa cum e, naşte multă frământare şi o nemăsurată amărăciune. De aici şi înclinarea poetului de a lucra mai mult în adâncime decât în suprafaţă şi de a răscoli vecinic în necunoscut spre a găsi rosturi şi înlesuri noui vieţii.

Poezia lui Teodor Munteanu isvorăşte dintr'o năprasnică luptă cu sine însuşi. Acest înţeles fundamental străbate miezul fiecărui poem. Năzuinţa spre o viaţă mai darnică, mai liniştită, duce la această ceartă interioară :

Toţi mi-au întins cuvinte uscate
De care mi-e silă ca de mine.
(Somn de veac)

Sau :

Vreau să uit deapururi că m'am cunoscut
Şi-am fost strâns de doruri ca un ban în pungă...
(Inscripţii).

In faţa acestui sbucium, refugiul căutat e trecutul cu amintirile, înrădăcinat undeva departe pe meleagurile satului. Acolo, îl adăpostesc înserările liniştite şi întreg decorul patriarhal, în care copilăria şi acum doineşte şi se răsfaţă încă. De aceste locuri se apropie cu multă sfinţenie. Ele sunt altarul altor vremuri în faţa

căruia îşi pleacă genunchii şi-şi descarcă sufletul de poveri. Această stare sufletească e redată în poeziile «popas», «regăsire» şi «eternitate».

Iar când realitatea se furişează din nou în gânduri, jeluirea poetului o găsim în poemul «Insemnări pe o frunză»:

Anii calzi şi blânzi ca sfaturile mamei,
Au înoptat prin pădurile timpului ; —
Şi apoi constatarea :
Mă treieră toamne şi amintiri de lut.
Mi-e sufletul greu ca al unui iperiu vândut...

Un bogat isvor de inspiraţie, sunt toamnele posomorâte şi reci. Aici pesimismul îşi găseşte elementele cosmice cele mai potrivite de închegare. Intâlnim astfel versuri cari depăşesc înfrângerile sufleteşti, sfârşind parcă într o totală deprimare. Cu acest înţeles notăm : «poem pentru mine», «carnet», «răspântii», etc.

O altă categorie sunt versurile culese din mediul primăverilor. Şi aici lupta cu sine însuşi păstrează aceiaşi trăinicie. Dorinţa zadarnică de a renaşte odată cu natura îl doare. E şi ea la fel de chinuitoare. De aceia ruga sa e plină de amărăciune :

Doamne
Dă-mi mustirea pomilor
Să renască 'n ruine iarăşi gând senin,
(Rugă de primăvară).

La sfârşitul acestor căutări zadarnice, găsim pusă problema morţii. E ultimul refugiu posibil:

Mi-e foame de eternitate. Un suflet sterp de bucurii
La ce-ar mai ridica pocalul vremelnicei zădărnicii !
(Descătuşare).

Despărţirea aceasta de efemer şi de durere se va întâmpla într'un sfârşit de toamnă «cu reci şi nesfârşite ploi». Pentru atunci este aşteptat momentul să dea ultima luptă cu sine însuşi :

Peste întinsuri mă voiu risipi mărunt,
Ca pulberea unui etern nimic,
Stropit de vecinicie, certat cu mine crunt...
(Sfârşit).

Peste tot în desfăşurarea aceasta de procese şi nuanţe sufleteşti, ia parte decorul naturii. Descrieri adânc simţite, redate într'un ritm armonios şi curgător. Elementele pastelului sunt culese în întregime din mediul satului. Veri cu câmpul îmbelşugat, toamne cu orizontul înăbuşitor, ierni cu singurătăţi apăsătoare, toate sunt văzute numai de pe uliţa copilăriei :

Pe galbene dealuri se varsă
Vecernii în ciuturi de lut,
O cumpănă strâmbă şi arsă
Scrâşneşte sub pumn nevăzut.
(Duminică).

Asociindu-se la întreg noianul de preocupări ale poetului, pastelul capătă un înţeles mult mai profund.

Ca realizare poetică versul lui Teodor Munteanu e bine închegat şi îşi păstrează cam peste tot aceiaşi muzicalitate. Noutăţile în comparaţii şi imagini, pe cari le încearcă, sunt în majoritatea cazurilor, reuşite. In unele poeme am întâlnit chiar minunate construcţii de vers.

Sunt aci poeme pornite dintr'o simţire aleasă şi caldă şi a căror realizare artistică are trăinicie. Pe alocuri însă poetul nostru încarcă cuprinsul în aşa fel încât strică unităţii poemului. Aşa e bunăoară «scrisoare deschisă», care îşi ridica mult preţul, dacă era mai strâns făurită.

Desigur, realizările depline în acest sens, vin abia după multă luptă cu meşteşugul şi îndelungă experienţă.

Gheorghe Neculoiu.

ARTĂ

CASA ROMÂNEASCĂ. — După războiu s'a clădit mult la noi. După cum în toate celelalte ramuri de activitate a fost o concepţie cantitativă, le fel şi în arhitectură am stat sub domnia cărămizii şi a betonului armat. Capitala României este cea dintâi între manifestările de acest gen.

Când cineva intră în Bucureşti, fie el chiar un biet român din cel mai îndepărtat ţinut, ră-

mâne uimit de creşterea acestei aşezări. Numai că, acolo unde politicianul găseşte motive de mândrie, Românul simplu şi neîntinat găseşte motiv de întristare. Ţăranii noştri când vin la Bucureşti se miră de ceeace văd, dar nu înţeleg, nu se simt bine, fiindcă înfăţişarea Capitalei e ceva străin de ochiul şi simţirea lor.

Nici nu se poate altfel. In ceeace se clădeşte azi la noi, nu este nimic din ce este *al nostru*. Câtă asemănare este între B-dul Brătianu şi strada principală din Tel Aviv! Stilul acesta este cu adevărat specific ovreesc, ca şi proprietatea celor mai multe «block-hausuri».

Cine a văzut şi a trăit în satele noastre de sub munte, dela cotitura Buzăului şi până în Jii, înţelege de ce sufletul românesc nu poate încape în toate «monumentalele clădiri» ale cetăţii. Casa românească este ieşită din legătura între omul, lumina şi pământul acestei ţări.

Locuinţa românească oricât de simplă ar fi, este legată de anumite condiţii locale. Omul a creeat cu geniul său o tehnică şi o artă a casei dar, în această creaţie a sa au luat parte şi factorii înconjurători: pământul, clima şi întreaga privelişte a ţinutului. Sunt condiţii materiale şi condiţii spirituale.

Românul, om legat puternic de o viaţă locală, are o casă şi un stil al său propriu. Există la noi o arhitectură naţională, în întregime nesocotită. Nu vorbim atât de cea religioasă, care deşi venită de peste graniţi a fost adusă la expresii de mare frumuseţe, în trecerea sa prin sufletul colectiv al neamului şi prin istoria sa. Ne gândim mai ales la casa românească, la casa ţărănească, admirabile realizări, cari sunt ale noastre din sufletul şi din pământul nostru. Casele din Buzău, Prahova şi mai ales Vâlcea sunt adevărate izvoare de învăţătură şi îndemn pentru arhitectul român.

Să fim înţeleşi: aceasta nu numai în realizarea unor vile izolate pe plaiuri, dar şi pentru clădirea unei capitale româneşti. Geniul neamului trebue să se ridice pe aceste elemente simple, primitive dar armonioase şi adevărate, până la treapta superioară a unei arhitecturi, a unui stil românesc cult. Aşa vom ajunge să clădim adevărata casă românească în care toată fiinţa noastră să se simtă acasă şi să crească. Aşa vom ajunge la o aşezare proprie a obştiilor noastre şi vom clădi o Românie nouă.

Aureliu Doicescu

MUZICA

MUZICA LA FUNDAŢIILE REGALE. — Conducătorii destinelor muzicii româneşti, n'au vrut sau n'au putut să aşeze arta dată lor în seamă, la locul de cinste ce i s'ar fi cuvenit în cultura noastră.

Au ştiut însă să ceară înfiinţarea de posturi de directori generali, ori numai directori, chiar subdirectori sau consilieri. Din locurile în cari, pe drept sau pe nedrept, au isbutit să ajungă, aceşti *funcţionari muzicali* cărora le-a lipsit simţul răspunderii, n'au îndrumat nici muzica, nici publicul.

In starea în care se găseşte azi publicul nostru, în ceea ce priveşte înţelegerea muzicală, credem că toate mijloacele de propagandă, de convingere, de convertire către frumosul muzical puteau fi bine venite. Cu o singură condiţie: să fie serioase.

Dacă conducătorii *Filarmonicei* pot fi învinuiţi de nepăsare mai mult decât de nepricepere, nu putem spune acelaş lucru despre conducătorii altor aşezăminte de cultură sau asociaţiuni muzicale cari şi-au luat însărcinarea de a face muzica înţeleasă marelui public. Ne gândim în primul rând la *Fundaţiile Culturale Regale*. Acest aşezământ crezând că prin conferinţe şi publicaţiuni ar putea umple golul pe care activitatea *Filarmonicei* sau a *Soc. de Radio* precum şi a diferitelor grupări muzicale, l-a lăsat în educaţia publicului, a pornit la luptă. Insă fără sprijinul adevăraţilor cercetători pentru cari *critica* muzicală însemnează chiar preocuparea lor de căpetenie. Lupta s'a dat prin conferinţe şi prin publicaţiuni. Ne întrebăm ce pregătire au colaboratorii muzicali ai aşezămintelor mai sus numite. Cari le sunt studiile, cari le sunt lucrările? Care le este activitatea ştiinţifică muzicală? Pe ce se sprijină autoritatea lor de «critici»?

Ne interesează toate acestea fiindcă muzica găsindu-se la noi, abia la începuturile sale, are neapărată nevoe să fie îndrumată şi tălmăcită de cunoscători, aleşi dintre cei ce au adâncit mai temeinic ştiinţa muzicală. Şi aci ne vom însuşi părerile esteticianului Jules Combarieu care socoteşte că «*oricine porneşte să vorbească sau să scrie despre muzică, trebue să fi început prin a practica această artă*». Şi tot Combarieu crede că pentru explicarea muzicii, trebue să chemăm în ajutor mai multe ştiinţe: acustica, fisiologia, matematicele, psihologia, estetica, istoria cu anexele sale, (arheologia, filologia, paleografia) sociologia. Criticii muzicali a căror pregătire nu corespunde gândului esteticianului francez, dar cari totuşi, pentru felurite pricini, nu pot renunţa la «cariera» lor, sunt, bine-înţeles, liberi să activeze. Dar spusa lor nu poate fi valabilă.

Ca în atâtea alte domenii ale activităţii intelectuale şi în muzică, «culturologii» nostri, au înlocuit *ştiinţa* şi *arta* prin acel prea cunoscut verbalism bombastic, sforăitor, lipsit de conţinut. Acesta este sistemul practicat de cei ce tin să lămurească publicul asupra artei sunetelor. în numele asezămintelor de cultură sau grupărilor muzicale.

Activitatea «culturologilor» trebuie supravegheiată. Dar cine putea face acest lucru, atunci când conducătorii diferitelor aşezăminte nu ştiu, nu pot şti, mai mult decât prepuşii lor? Poate chiar celor foarte puţini specialişti recunoscuţi ca atare, iar nu să improvizeze «critica», improvizând prin aceasta, educaţia publicului însuşi.

Este bine — socotim — să arătăm aci numele si activitatea unora dintre «criticii» cari s'au grăbit să susţină iniţiativele Fundaţiilor Culturale Regale. Iată de pildă pe cel dintâi *critic muzical* al revistei F. R.: *inginerul* R. Georgescu.

Românul — aşa cum vrea să dovedească revista F. R. — este mai mult decât poet, născut critic de artă. Numai că inginerul critic s'a arătat cu totul neînţelegător al problemelor ce-şi luase sarcina de a lămuri. Ţinând cu dinadinsul să ne convingă asupra însuşirilor critice ale românului, revista amintită a chemat în locul inginerului pe un poet: Virgil Gheorghiu.

In cealaltă publicaţiune a F. R. revista «Muzică şi poezie», articolele privind muzica erau semnate de următorii «specialişti»: Radu Voculescu, Simionescu Râmniceanu-Sym (de ale cărui cunoştinţe muzicale s'a lipsit chiar un ziar din strada Sărindar), Em. Ciomac, inginerul I. Miletineanu, poetul Virgil Gheorghiu... Se pare că această revistă a ajuns acolo unde autoritatea «critică» a redactorilor a ştiut-o duce: şi-a încetat apariţia.

Nu putem trece cu vederea nici programul *Filarmonicei*, asupra utilităţii căruia am insistat altă dată. Redactarea acestuia a fost încredinţată unui domn Orchis ale cărui legături cu arta muzicală — cu toată străduinţa noastră — nu le-am putut afla nicăeri... Ne rămâne să vedem ce a însemnat pentru educaţia muzicală cealaltă iniţiativă a Fundaţiilor Regale.

Ţinem să arătăm mai departe că în loc de a întocmi cu sprijinul specialiştilor (conferenţiari şi executanţi) un ciclu de conferinţe experimentale care să înfăţişeze marelui public (mai cu seamă tineretului) evoluţia artei muzicale, F. R. au găsit cu cale să organizeze, acum 3—4 ani, un ciclu de Wagner..

Plecând dela constatarea — de nenumărate ori verificată — că publicul nostru este cu totul nepregătit pentru înţelegerea *oricărei* manifestări muzicale, noi socotim o asemenea întreprindere perfect inutilă. Şi dacă nu ne înşelăm publicul a fost de aceeaş părere. De un netăgăduit interes pentru elevii unui *curs de compoziţie*, de bună seamă că în afară scenii adică altfel de cât a fost închipuită de Wagner, *drama muzicală* nu poate fi explicată, deci înţeleasă. Cu atât mai mult cu cât din repertoriul wagnerian, Opera Română nu pune la îndemâna publicului decât o mică parte. Trecând peste toate acestea, se pare că nici acei ce au ţinut să înfăţişeze ciclul nu erau tocmai indicaţi pentru o asemenea grea treabă. Conferenţiar a fost d-l Em. Ciomac, iar printre interpreţi găsim pe un *medic*: G. Popescu (bine cunoscut celor ce preţuesc concertele de rierăstrău). Părerile muzicale ale d-lui Em. Ciomac s'ar părea că nu sunt cu totul

personale. Intr'o broşură apărută în 1924, a fost chiar învinuit de plagiat.

Broşura aducând date preţioase asupra activităţii critice a d-lui C., se găseşte la Academia Română (I. 82.154/1924). Căutând să se disculpe, D-l C., a avut cu acuzatorul un schimb de cuvinte (şi palme) după care neplăcută întâmplare — voit sau silit — criticul şi-a întrerupt (pentru vreo 10 ani) activitatea.

Cu sprijinul d-sale şi al *medicului cântăreţ* amintit, ciclul Wagner, întocmit de snobi pentru snobi, s'a bucurat de un răsunător... eşec, ceeace totuşi n'a putut opri pe inginerul critic R. Georgescu, să scrie în rev. F. R. (an. I. vol. ...«nu se putea face alegere mai nimerită pentru această luptă, decât aceea a D-lui Em. Ciomac şi M. Jora, de mult cunoscuţi publicului iubitor de muzică. Utilitatea acestor conferinţe va rămâne definitivă şi permanentă când tipărite şi puse uşor la dispoziţia cumpărătorilor ele vor servi ca introducere şi concluzie la audierea operelor lui Wagner».

Dorinţa inginerului s'a realizat. F. R. au editat o carte a D-lui Ciomac: «Viaţa şi opera lui Richard Wagner».

Dinu Buzdugan.

CULTURĂ ŞI EDUCAŢIE

CONDIŢIILE MORALE ALE CREAŢIEI. — Cine se dăruieşte întreg meşteşugului său, cine are o atitudine sinceră în faţa realităţii şi a problemelor pe care ea le ridică, acela rodeşte. Cine are înţelepciunea şi curăţenia sufletească necesară acela cugetă şi înfăptueşte deplin. Rodnicia muncii noastre este în directă legătură cu temelia morală pe care ea se ridică.

Când cineva încearcă să lămurească un fapt, o idee, sau le judecă pentru a desprinde o nouă învăţătură, trebue să privească în inima lucrurilor, fără alt scop decât acela al pătrunderii naturii lor intime şi adâncirii sensurilor. Nimic din ce ar purta atenţia către altceva, nici un calcul, oricât de meşteşugit ar fi el, nu are ce căuta în sufletul omului dornic de adevărată înţelegere şi înfăptuire. Cu această atitudine şi pe această cale cucerim uşor, în limitele firesti ale minţii noastre, elementele eterne, tainele cari fac ca un lucru să dureze. Tot ce este întâmplător şi efemer se înlătură dela sine.

Ştiinţa, filosofia, arta adevărată nu este oportunistă, nu se sacrifică pentru o situaţie sau pentru un om oarecare. Activitatea intelectuală, ca şi cea politică, nu cunoaşte altă lege decât aceea a adevărului, a luminei. Cine o nesocoteşte, voind să înşele pe alţii, se înşeală pe sine. Gândul acestuia nu poate învinge vremea, opera sa se risipeşte.

Scrisul şi cartea. Iată două expresiuni ale vieţei obşteşti, culturale de azi. Cum rodesc ele? Scrisul nu este un fapt divers, nu este ceva mecanic, material, care se poate întoarce oricum, după împrejurare, nu este ceva care se poate cumpăra sau vinde, ca un obiect oarecare. Scrisul este un fapt de conştiinţă, este o mărturisire de credinţă şi de cele mai multe ori o datorie. Cartea, cartea adevărată este o făptură nouă în care omul pune tot ce are mai ales din cugetul şi simţirea sa.

Cultura română este astăzi într'o epocă atât de bogată în scriitori şi în cărţi. Câţi şi câte vor străbate vremurile? Puţini desigur. Şi numai acei cari îndeplinesc şi respectă cerinţele unei adevărate spiritualităţi şi a unui iscusit meşteşug. Ceeace pare că lipseşte de cele mai multe ori scriitorului român sunt condiţiile morale ale creaţiei. Cine le are în fiinţa sa şi cine le păzeşte cucereşte adevărata ştiinţă şi artă. *Avem atâta ştiinţă şi artă câtă omenie sălăşlueşte în noi.* Toţi mari creatori, din orice domeniu de activitate, au purtat în ei o adevărată umanitate. Cei cari n'au avut această însuşire morală au fost cel mult buni meşteşugari dar nu mari creatori. Nici când aceştia nu au hrănit, nici când nu au stăpânit. Inteligenţa şi talentul lor a scânteeat inutil şi s'a stins fără urmă.

Sunt mulţi «deştepţi» şi «talentaţi» în cultura noastră de azi (ca şi în politică de altfel) cari n'au făcut nimic şi nu vor face nici când. Şi pentrucă veni vorba, tot de aceea marele meşteşugar de «cuvinte potrivite» Turdor Arghezi, este totuşi atât de mic şi nu poate fi «un al doilea Eminescu». Arta sa legată de o adevărată spiritualitate şi de-o adâncă omenie, ar fi învins vremea. Aşa cum e, rămâne pe dinafară, chiar în prezent, când scriitorul este trupeşte între noi.

Rodul unei munci este în legătură cu această aşezare a omului pe treptele superioare ale existenţii sale morale. Calea spornică a cugetului şi faptei noastre numai în acest fel poate fi găsită.

Ernest Bernea

SCHIMBUL DE STUDENŢI CU GERMANIA. Există de mai mulţi ani un schimb de studenţi între România şi Germania, pentru medicinişti, economişti, tehnicieni, jurişti şi silvicultori, cari sunt obligaţi să aibă un anumit stagiu de *practică*, în ţară sau în străinătate. Un schimb asemănător întreţin şcolile noastre superioare şi cu Polonia şi Cehoslovacia. Intre ţările Apusului: Germania, Franţa, Anglia, Italia şi Statele-Unite, schimbul acesta e mult mai vechiu. Dintre ţările sudestului european mai ia parte la schimb numai Jugoslavia.

E de prisos să stăruim asupra utilităţii lui — pentru studenţii români îndeosebi, cari au prilejul să-şi facă practica în condiţiile tehnice de care dispune Germania, cunoscând pe deasupra şi ceva din ţara şi viaţa poporului german. Nu ştiu ce vor fi făcând, în această privinţă, instituţiile noastre respective pentru studenţii germani cari vin să-şi facă practica la noi. Nemţii însă îşi dau toată osteneala pentru practicanţii lor străini, pentruca aceştia să profite cât mai mult ca specialişti, cât şi ca cultură generală din cele 2 luni de practică. Am în faţă un amănunţit program asupra cursurilor din anul acesta, înfăţişat în revista *Die Sächsische Wirtschaft* de către însuşi conducătorul schimbului cu România, *Prof. Walter Lörch*, directorul dela *Mitteleuropa-Institut* din Dresda. Spaţiul nu ne îngăduie să-l reproducem. E destul să spunem că el cuprinde pentru economişti, de pildă: limba germană, economie politică şi socială germană, starea actuală a ştiinţelor economice în Germania, învăţământul ştiinţelor economice, Geografia economică a Germaniei.

Aici ne interesează altceva: ce facem noi, în această privinţă pentru studenţii străini care vin să-şi facă practica la noi, mai ales că din p. d. v. tehnic în genere ei n au prea mult de învăţat dela noi. Ei nu vin atât pentru a învăţa cât mai ales pentru a *cunoaşte* la faţa locului ţara şi poporul. Pentru a profita cât mai mult, Nemţii capătă înainte de plecare o temeinică pregătire asupra stărilor din ţara unde merg. Ce se face oare *la noi*, pentru a câştiga în zecile de studenţi străini care ne vizitează cu acest prilej tot atâţia *prieteni ai României şi iubitori ai poporului nostru* acasă la ei?

Şi altceva: ce pregătire capătă înainte de plecare *studenţii români* spre a putea profita cât mai mult de şederea în Germania sau în altă ţară? După cât ştim din partea noastră totul merge pe improvizaţie. Deaceea scrim aici şi atragem atenţia Facultăţilor noastre de medicină, Academiilor de comerţ şi industrie şi Politehnicelor asupra a două lucruri: mai întâiu: *de a selecţiona* elementele — spre a nu trimite acolo oameni cari consideră acest schimb ca o călătorie de plăcere, ca o vacanţă la băi, desinteresându-se total de practică şi de cursuri, ba ridicând uneori şi pretenţii nesăbuite, lipsite de cuviinţă. E uşor de închipuit ce impresie penibilă lasă despre poporul român, despre şcoala şi educaţia dela noi aceşti tineri atât de puţin pretenţioşi cu ei înşişi. Ei fac, se înţelege, mai mult rău, decât bine. Trebue să li se atragă atenţia că acolo sunt judecaţi nu ca X sau Y ci *ca Români*.

Al doilea: e necesară o pregătire elementară de limbă cel puţin, pe care trebue s'o întreprindă instituţiile respective cu studenţii cari urmează să-şi facă practica în străinătate. Altfel, cu ce pot să înveţe acolo, pe loc, într'un timp atât de scurt, când s'au dus pentru cu totul altceva, se înţelege că profitul e foarte modest, foarte redus.

Deaceea credem că ar fi cât se poate de binevenită măsura de a se organiza *din vreme* schimbul acesta, atât pentru selecţionarea şi pregătirea studenţilor români, cât şi pentru întocmirea unui *program de cursuri* pentru studenţii străini care vin la noi. Dintr'o asemenea străduinţă nu am avea decât de câştigat.

D. C. Amzăr

POLITICĂ ŞI ECONOMIE

DOMNUL IORGA, EVREII ŞI TINERETUL. — D-l Iorga e în plină emoţie antisemită.

Cu tot respectul pe care îl datorăm vârstei sale şi trecutului său, vom face câteva observaţii asupra acestei stări emotive.

Trei aspecte o caracterizează: 1) e naivă, 2) e gratuită şi 3) e trufaşă.

E naivă pentrucă se încadrează în tot ansamblul de manifestări din ultimii ani ai d-lui Iorga, cari au fost o înşirare de naivităţi.

Viaţa colectivităţii româneşti o ştim la ce punct *tragic* a ajuns. (O vede şi d-l Iorga).

Tragediile se desleagă de eroi.

Adică ieşirea din conflictul tragic se face întotdeauna prin *sforţarea tragică* (depăşire umană, vulcanică deslănţuire, efort total, transfigurare).

Ei bine, în acest stadiu tragic al vieţii româneşti de după războiu — care cere sforţări totale sufleteşti pentru deslegarea lui — d-l Iorga ştim cu toţii ce deslegare aduce: acel «*puţinel bine*» pe care fiecare din noi ar fi dator să-l facă în cadrul colectivităţii.

Neamul românesc se svârcoleşte de moarte prăbuşit în cea mai neagră cădere şi d-l Iorga propune... «puţinel bine» (la un ceas o linguriţă —, ca un vraci iscusit ce este).

De când a ieşit din linia profetică în care a fost uriaş, d-l Iorga s'a arătat dintr'odată pitic. Căci «cu tot respectul pe care îl datorăm vârstei sale şi trecutului său», nu ne putem opri să înregistrăm obiectiv curba descendentă care îl duce pe d-l Iorga dela marile elanuri ale anilor 1906—917, la mediocritatea călduţă a acestui «puţinel bine» construit cu diminutive.

Incandescent şi înalt, d-l Iorga isbutise pe vremuri să ridice sufletul românesc, sau măcar să-l îndemne, spre marile culmi umane. Dacă d-l Iorga ar fi scris mai puţin în viaţa sa, astăzi ar putea reciti ce a mai scris şi ar învăţa din propriul său trecut poruncile mari ale vieţii, care nu pot fi decât şi ale ceasului de azi. Şi ar mai scrie şi azi, cum scria şi atunci într'o sublimă inspiraţie, cuvintele despre *jertfă*, care ea singură fecundează viaţa.

Da, domnule Iorga, jertfă se cere şi azi pentru ceasul românesc de acum, pentru rezolvarea tragediei noastre. Nu «puţinel bine». Ci jertfă. Jertfă înaltă. Sforţare *totală* de suflet omenesc. Transfigurare. Elan ultim.

Le poţi Domnia-ta face? Le pot face congresiştii Ligii Culturale? Ce mai stăm să încurcăm lumea? Cu congrese se rezolvă viaţa, respectate Domnule Iorga? Adică cu aceleaşi gratuităţi verbale şi cu acele trecătoare emoţii care caracterizează pe cetăţeanul român, revoltat la fiecare congres de toate nedreptăţile şi acomodat alternativ cu fiecare din ele? Vă ridicaţi cu o înspăimântată emoţie verbală asupra negrului pericol iudaic şi ce soluţie aduceţi? Ce fapt hotărîtor de viaţă. Ce sabie care să cadă şi să deslege? — O moţiune!!

Şi dacă asta e naivitatea şi gratuitatea recentei stări emotive în care se găseşte marele savant, să scrutăm puţin şi cel de al treilea aspect al ei: *trufia*.

Ca toate păcatele sufletului omenesc, neajunsul trufiei e că aduce după ea, când apare, încă o sumă de alte păcate. Dacă ar fi numai trufia, adică dorinţa de întâietate a d-lui Iorga, nu s'ar supăra nimeni. Căci aşa's de serioase şi de sumbre vremurile de azi, încât nimeni (din oamenii serioşi) nu umblă după întâietăţi.

Dar ce e dureros e că trufia aceasta aduce o gravă întunecare a viziunii realităţii şi o mare nedreptate pentru cei din jur.

Un elementar simţ de dreptate, ba chiar o elementară decenţă trebuia să-l oprească pe d-l Iorga să scrie cuvintele pe care le-a scris în «Neamul» său «Românesc» asupra tineretului. E acolo un articol în care d-l Iorga vrea să ne emoţioneze pe toţi de îngrozitorul pericol evreesc şi la care a ţinut să adaoge (dece, numai decât?) patru linii în care e o ironie nelalocul ei şi un dispreţ nedrept. Intrebându-se în aceste patru rânduri, ce face tineretul în faţa unei primejdii atât de negre, răspunde tot domnia-sa, cu o minciună, care vrea să mai fie şi ironie: *«iar tineretul, vorba merge, naţionalist, se mulţumeşte cu cămăşi colorate şi cu fireturi»*.

Ei bine, *respectate* domnule Profesor, puteaţi să vă reţineţi măcar aici. O elementară decenţă

vi se impunea măcar în acest articol. Pentrucă pericolul de care domnia-voastră aţi ajuns să vă emoţionaţi abia în anul de graţie 1937, pericolul acesta vi-l strigă în urechi, de zece ani, tineretul... cu cămăşi şi fireturi — cum îl numiţi domnia-voastră, aruncând, fără stăpânire, o gratuitate de gazetar de mâna a doua, ieşită din fuga cu spumă neagră a condeiului. Căci tineretul acesta nu e cu fireturi, Domnule Profesor. Nu ştiu ce fireturi i-aţi fi văzut domnia-voastră. Dar moartea, *Moartea* acestui tineret nu aţi văzut-o? Sunteţi istoric, Domnule Profesor. Şi sunt frământări de ani de zile, sunt morţi, morţi reale de oameni, sunt gloanţe care au intrat în trupurile de *carne* ale acestui tineret, sunt închisori efective, e o mucenicie îndelungată —, pe care nu istoria dar şi bunul simţ le recunoaşte astăzi. Şi Domnia-voastră vă faceţi că nici nu le ştiţi?

E îngrozitoare nedreptatea pe care o faceţi dela înălţimea autorităţii domniei-voastre.

E deadreptul revoltătoare. Şi ruşinoasă pentru un istoric. Care — a mai fost, odată, şi un iluminat.

Victor P. Gârcineanu

BĂTĂLIA ECONOMICĂ LEGIONARĂ. — Drumurile văzute şi urmate cu trudă grea, măreaţă în dărnicie, a ursitei, îşi au în mişcarea legionară — în care trăeşte, curat, duhul marilor începuturi — legătura, firească, cu istoria trecută a neamului pentru grija de azi şi cu lumina viitoare a câştigării locului nostru în lume. Nimic nu cade, după o dreptate de sus, din mâna mândră a omului crezut întâiul stăpân, fiindcă, în toate, vine, arătându-se, un dar de revărsare a unui conţinut dinainte hotărît. Căpitanul hotărăşte drumuri cari sunt, ontologic, ale neamului. Drumuri cari caută o isbăvire din păcatul greu al ieşirii din legea adevărată.

Bătălia economică legionară, hotărîtă în vremea din urmă, dobândeşte prin orizontul care-l deschide, acest conţinut de faptă pusă în slujba unor legi de aşezare organică românească.

Nu este vorba, aici, de-o treabă legată numai de rosturi negustoreşti, ci de însăşi temelia de viaţă, trudnică, materială a întregului neam. Fiindcă, pe de-o parte, bătălia aceasta negustorească se aşează pe linia desrobirii noastre economice, transformându-se într'o adevărată bătălie economică a vieţii româneşti şi fiindcă, pe de altă parte, ea caută să fixeze nu numai raporturi economice, ci, mai cu deosebire, raporturi de viaţă, făcând şcoala celei de-a doua desrobiri, a spiritului de materie, a sufletului de poftele arginţilor.

O bătălie de desrobire economică a vieţii noastre, în afara şi peste măsurile de politică economică ale statului, nu putea în chip firesc începe decât cu negoţul. Din două motive. Intâi, fiindcă însăşi robia noastră economică este o problemă de ordin negustoresc. Şi apoi, fiindcă neavând, dela început, recâştigată această poziţie, orice încercare de a stăpâni drepturile materiale de-acasă rămâne fără rezultat.

In afară suntem, negustoreşte, înşelaţi, înlăuntru furaţi. Acolo prin monopol industrial şi deosebirea mare de preţuri, aici prin scară de samsari şi mijlocitori mai cu seamă ovrei. Aceasta este cheia robiei noastre economice. Steagul ei îl poartă negustorul străin de neam şi străin de ţară.

Bătălia negoţului legionar pleacă din inima aceasta de lucruri.

Ţelul ei este de a cuceri poziţiile negustorilor exploatatori străini dinlăuntru şi, prin acestea, însăşi libertatea de mişcare şi neatârnare în afară. Adică, după logica lucrurilor, tocmai sforţarea de scăpare din robia negustorească a străinilor şi cu ea din robia economică a străinătăţii.

Dar cum? Prin înlocuirea oamenilor pur şi simplu? Prin înlocuirea negustorilor străini cu negustori români de aceiaşi formaţie sufletească? In chipul acesta, desigur, nu s'ar ajunge nicăiri. Fiindcă s'ar fura între ei Românii. De aceea e, cu tâlc istoric, vorba în bătălia economică legionară nu numai de-o luptă de cucerire, ci şi de-o şcoală de negustori noui. De-o şcoală de negustori cu înclinări şi obiective încă necunoscute în istoria vieţii economice de astăzi.

Negustorul legionar este chemat să lucreze

ca înaintaş. Temeliile lucrării sale pleacă dela alte valori decât cele economice, dela valorile vieţii omeneşti: dela omenie, dreptate şi folos obştesc. El este chemat să depăşiască forma «hedonistică» a negustoriei, vraja câştigului, şi să devină, *cu dreptate, slujitor al semenilor săi.* Negustoria sa nu vrea să valorifice arginţi ci muncă naţională.

In chipul acesta, negustorul legionar caută să schimbe însăşi raporturile dintre economie şi viaţă. El lucrează pentru distrugerea «mitului» materialist şi propovăduieşte economia ca mijloc omenesc de trai pentru scopurile superioare omeneşti. Economia nu este chemată să stăpânească viaţa omului, ci omul viaţa economică. Temelia pe care este chemată să stea este legea morală si învăţătura nevoilor neamului.

Raportul dintre spirit şi materie — temelia însăşi a mişcării legionare!

Luptând pe aceste linii de putere creatoare, negustorul legionar devine, în chip firesc, îndrumătorul îndeletnicirilor materiale ale neamului şi, cu deosebire, creatorul formelor economice proprii de închegare naţională. El strânge nevoile economice înlăuntrul vieţii naţionale, ocroteşte munca şi producţia naţională, încurajează industria casnică şi meşteşugurile, creiază mândria sforţărilor locale, este duşmanul mărfurilor străine cu orice preţ şi dispreţuitorul şi distrugătorul civilizaţiei umflate şi risipei galante. Este, în cel mai bun înţeles al cuvântului, desrobitorul economiei româneşti şi motorul nevoilor ei proprii.

Toçmai de aceea bătălia economică legionară va învinge. Va învinge cu orice preţ. Fiindcă, peste toate celelalte, urmează, cu orizonturile ei, linia de ursită a unui neam chemat de Dumnezeu să scape de urgia păcatului.

Ion Veverca

D. GEORGE BRĂTIANU DESPRE POLITICA EXTERNĂ A ROMANIEI. — *Europäische Revue* pe Oct. 1937 aduce un foarte frumos articol asupra politicii externe a României, datorit d-lui George I. Brătianu. In 5 pagini, şeful Partidului Liberal înfăţişează şi justifică ţintele politicii externe a României actuale: asigurarea hotarelor şi desvoltarea economică a Ţării. Pentru atingerea lor, politica noastră externă se orientează *după realităţi*, pentru care poporul nostru are un deosebit instinct. Orice încercare de a contrazice acest instinct este menită căderii: cazul politicii Titulescu.

Există două trăsături psihologice permanente ale poporului român, cari ies la lumină şi în politica lui externă: «Una din aceste trăsături este fără îndoială un adânc realism, o aptitudine adesea surprinzătoare de a se adapta evenimentelor şi urmărilor cari decurg din ele. De cealaltă parte este — ceeace nu-i ceva nou în istoria acestui popor — o lipsă de interes pentru abstracţiuni, o lipsă de pasiune pentru teorii şi doctrine».

Nu e nevoe să subliniem că un asemenea punct de vedere este reprezentat de mult de către tineret. *Rânduiala* a adus la vreme prin M. Polihroniade un studiu întins şi temeinic în această privinţă. Despre mişcarea legionară şi antisemită a tineretului, Prof. George Brătianu spune că nu are un caracter confesional. Ea porneşte mai mult din cauze economice şi sociale. Din punctul acesta de vedere, desigur. Ne îngăduim însă să adogăm că *altfel* mişcarea legionară are rădăcini mult *mai adânci*, cari nu sunt străine de un caracter *profund ortodox*. In ce fel, vom arăta-o cu alt prilej.

Nu ştiu dacă punctul de vedere *realist* este sau nu este o trăsătură caracteristică a poporului nostru. Fiindcă şi d. Titulescu reprezintă deopotrivă, în ciuda tuturor aparenţelor, poporul român, ca oricare altul din actualii noştri oameni politici. Nouă ni se pare mai degrabă că toate popoarele inteligente sau dacă vreţi cu instinctul de conservare încă treaz procedează la fel. Chiar şi cele cari şi-au creiat ca instrument Societatea Naţiunilor, n'au făcut-o din... idealism. Că printre oamenii politici ai popoarelor mai mici s'au găsit unii cari au interpretat lucrurile altfel, aceasta pare mai mult uşurinţă şi naivitate decât idealism.

Despre mişcările antisemite dela noi, d. Brătianu spune că ele nu au un caracter confesional. Ele pornesc din cauze economice şi sociale. In ce priveşte mişcarea legionară cel puţin, am vrea să adăogăm totuşi că fără să aibă un caracter confesional ca revendicări, porneşte totuşi din rădăcini mult mai adânci decât cauzele economice şi sociale, rădăcini cari nu sunt străine de un *profund caracter ortodox*.

In ce constă acest caracter, se va vedea cu alt prilej.

D. C. Amzăr

GENERALUL FRANCO. In Spania, armata a fost totdeauna cristalizatorul profundelor schimbări sociale. Până anul trecut ea a fost privită, în mod abstract, ca singura putinţă de schimbare către bine. A venit totuşi un moment când s'a simţit adânc necesitatea unui organizator, a forţelor naţionale, ameninţate să fie distruse de creşterea năvalnică a comunismului. Toate privirile au fost aţintite, atunci, către Generalul Franco; lui i s'a încredinţat greaua misiune a salvării Spaniei.

De ce lui? Este o întrebare pe care multă lume şi-a pus-o, mai cu seamă aceia care nu s'a dumirit asupra misterioasei intuiţii a poporului spaniol. Franco nu era nici cel mai vechi general nici cel mai cunoscut om politic. Lumea îşi amintea însă de creatorul unei Academii militare dizolvate de republica spaniolă şi că la disolvare, creatorul acestei academii, luându-şi rămas bun dela elevii săi, a spus: «*armata nu trebue să facă politică, dar trebue să gândească adânc la patrie înainte de a gândi la regim*». Ce măreţ adevăr aplicabil tuturor timpurilor!

Armata toată şi cu ea ce era bun din ţară, nu au uitat aceste cuvinte rostite de un bun general, distins în luptele din Maroc, fost strălucit şef al marelui stat major. Numele lui Franco, renumele său de bun strateg şi om de suflet, devine o legendă pentru speranţele înăbuşită ale Spaniei ce se voia descătuşată. Astfel că atunci când revoluţia sa declanşat a fost numit şef al ei, exilatul din insulele Canare, generalul de 44 ani. «Nemesis» însăşi se pare ai fi dat din leagăn sabia de generalism.

La 20 de ani ajunge căpitan, pentru merite de război. Apoi puţin mai târziu greu rănit în stomac printr'o voinţă şi o rezistenţă extraordinară se vindecă în aşa fel, încât rămâne cu o sănătate de fer şi cu moralul ridicat. Astfel că după o sumă de victorii pe câmpul de luptă, căpitanul Franco, reuşeşte să mai adauge una: aceia asupra lui însăşi.

La 23 ani e făcut pentru merit «comandant» iar în 1934 este chemat să pacifice pe Asturi. Când colonelul Astry face legiunea străină spaniolă, Franco se oferă să-l secondeze — reuşind în scurt timp să se distingă şi să fie iubit. La 33 ani fu, astfel, cel mai tânăr general spaniol. Cu aceşti legionari pe care-i va comanda ca şef, Franco face minuni recucerind Marocul spaniol, cu aceşti legionari el va căuta mai târziu să cucerească Spania însăşi.

După dictatura lui Primo de Riviera, când partidele de stânga ou o mare majoritate, el ia atitudine de neutru. Prestigiul lui creşte tot mai mult în ochii oamenilor politici din cele două tabere. Generalul Franco devine iubit, dar şi temut. Ajunge şeful suprem al armatei din Maroc, pentru ca apoi să ajungă şef al marelui stat major, fapt care-i dă prilejul să organizeze armata şi să fie iubit de ea.

Frontul popular se scapă de el exilându-l în insulele Canare — creind prin aceasta condiţiunile psyhologice ale unei întorceri triumfale ce nu va întârzia de altfel. Generalul Franco şef al revoluţiei naţionale spaniole cucereşte trei sferturi din teritoriul naţional spaniol dela comunişti, pentru a ajunge şef suprem al Spaniei naţionaliste. In această calitate gen. Franco conduce campania de recucerire a teritoriului încă rămas sub conducerea nefastă a comuniştilor. Sub ochii noştri creşte Spania cea nouă — sub privirile noastre se prăbuşesc ultimele vestigii ale comunismului iberic — şi aceasta se datoreşte generalului Franco. Deşi absolut stăpân, totuşi nu este dictator. El a fost *ales al* poporului şi nu i s'a impus decât cu valoarea sa proprie.

Rolul său este să gospodărească energiile risipite ale naţiunei spaniole, rostul său este să îndrumeze naţiunea sa către zări luminoase, că-

tre împlinirea unui destin glorios pe care Dumnezeu îl datorează poporului spaniol şi mai cu seamă istoriei sale. Ceeace stă gata să se împlinească.

Horia I. Ursu.

ŢARĂ ŞI NEAM

ADEVARATA EXPOZIŢIE ROMÂNEASCĂ. — Noi Românii, prin conducătorii de azi, părem un popor fericit. Intotdeauna când este vorba de a ne face cunoscuţi, atât înăuntrul cât şi în afara hotarelor, se face o *expoziţie*.

In adevăr, expoziţia este una din cele mai caracteristice şi mai fireşti manifestări ale vieţii noastre publice şi politice. Aci cade atenţia şi de aci vine scăparea tuturor acelora cari se dau drept conducători ai destinului românesc.

Când oamenii noştri politici vor să dea seama de ceva, fac o expoziţie, când vor să se recomande sau să ceară ceva, fac tot expoziţie. Culeg, aleg, expun (fără să se expună) şi pe această cale cer laudă şi răsplată (mai mult plată...) că au lucrat pentru binele obştesc.

Cine vede expoziţiile României rămâne încântat de frumuseţea şi de bogăţiile acestei ţări. Bunul trai al neamului este, desigur, invidiat. Tot ceeace cere o viaţă plină, se găseşte în hotarul românesc. O plinătate, aşa cum rareori se întâmplă să aibă vre-un popor. Bogăţiile ţării noastre sunt atât de mari şi atât de variate încât putem fi luaţi drept un popor liber, cu largi posibilităţi de viaţă proprie.

Iată ce impresie fac «minunatele» noastre expoziţii naţionale şi internaţionale. Nu avem decât să mulţumim guvernelor şi comisarilor împuterniciţi; ceeace se şi face cu prisosinţă.

Dacă părăsim însă expoziţiile şi mergem pe drumurile Ţării, mare ne este desamăgirea. Tot ceeace vestitele expoziţii ne arată, nu este decât o amarnică înşelăciune a unei politici de jaf şi de inconştienţă. «Munca noastră nu rodeşte, rodul nostru nu se plăteşte» mărturisea de curând un ţăran harnic şi înţelept, din Ţara Oltului. Şi tot el spunea: «n'am mâncat un kgr. de carne proaspătă anul acesta». La fel un ponenar din ţinutul Branului: «nu e bine domnule; nu mai putem trăi. Muncim în toată ziua şi tot n'avem ce mânca. Ne-a supus lipsa şi boalele. Vine darea şi ne ridică şi din ce n'avem». E plină ţara de oameni obosiţi, supţi de muncă şi de suferinţă. E plină ţara de boală şi nenoroc. Umblă flămânzii şi nebunii (sifilitici) prin plaiurile cele mai încărcate de rod şi frumuseţi ale Ţării. Numai credinţa în Dumnezeu îl mai ţine pe ţăran, credinţa că va veni o zi bună.

Dacă trecem la oraşe, unde ne ulueşte luxul şi desfrâul străinilor şi îmbuibaţilor politici, nu găsim altă stare de lucruri. Negustorul cinstit, meseriaşul, funcţionarul, toate categoriile sociale şi toate ramurile de activitate ale vieţii naţionale sunt secătuite până la desfiinţare.

Cum înţeleg oamenii politici dela conducere să înlăture această stare de lipsă şi suferinţă? Dacă nu prin expozeuri, prin expoziţii. Această înseamnă pentru ei să treci dela vorbă la faptă...

Când pământul nu rodeşte şi ţăranul este furat, oamenii noştri politici fac o expoziţie agricolă. Când pădurile sunt distruse, petrolul furat, minele secătuite de străini, ei fac o expoziţie a comerţului şi industriei «naţionale». Când ţăranul n'are ce mânca, şi îl rod bolile, aceşti conducători fac expoziţia satului românesc pentru a arăta «pitorescul» şi «primitivismul» neamului. Când ţara se sbate în mare lipsă şi grele apăsări materiale, oamenii noştri politici cheltuesc sute de milioane cu expoziţii internaţionale, unde se arată marile bogăţii ale pământului românesc (nu ale neamului) şi se recomandă vestitele mâncăruri bucureştene.

Dacă e vorba de expoziţie, nu vi se pare domnilor, că trebuesc altfel împlinite? Nu vi se pare că le-aţi putea întocmi — tot doar vă osteniţi cheltuind sute de milioane din munca truditului român — arătând lumii ţara şi neamul aşa cum trăeşte el cu adevărat? Ce-ar fi să faceţi o expoziţie a alimentaţiei ţăranului şi a funcţionarului «de stat» cu 2300 lei pe lună? Ce-ar fi să faceţi o expoziţie a sifilisului la

sate, şi ale tuturor bolilor cari rod vigoarea neamului? Ce-ar fi să mai faceţi o expoziţie «ştiinţifică» a exploatării tuturor bogăţiilor ţării de către străini şi ale tuturor furturilor din tezaurul public? Ce-ar fi dacă a-ţi întocmai o expoziţie a sectelor religioase şi a desagregării morale a neamului prin demagogie şi politicianism?

Nu vi se pare că ar fi mai grăitoare şi mai reale? Daţi-ne *adevărata expoziţie românească*, domnilor! Să ştie neamul şi lumea toată cum trăim noi în veacul al XX după Cristos, în mijlocul unei civilizaţii de care faceţi atâta caz.

De îndreptat ceva în ţară nu mai puteţi îndrepta. Dar dacă vă plac expoziţiile, faceţi una, numai una, dar să fie aşa cum e viaţa neamului nostru în vremea de azi.

Ernest Bernea

COLONIZAREA ROMANILOR DE PESTE HOTARE. Rândurile de mai jos ne-au fost provocate de o interpelare desvoltată în Parlament, la începutul anului acesta, de d-l Prof. C. C. Giurescu. Un studiu documentat va apare într'unul din numerele viitoare al «Rânduelii». In cele ce urmează nu facem decât să spicuim în fugă câteva idei asupra colonizărilor, mărturisind de pe acum că suntem de acord cu modul cum concepe d-l C. C. Giurescu această problemă.

Intr'o ţară nouă, problema colonizărilor va fi o problemă de stat, va fi deci privită cu totul altfel decât înţelege să o facă actualul regim. Importanţa acestei probleme stă în câteva fapte de o elementară evidenţă.

1. In ţară trăesc 5 milioane străini, dintre cari cel puţin un milion sunt cetăţeni proaspeţi, adică veniţi după 1918 şi cari huzuresc la noi.

2. In afara hotarelor se află peste un milion de Români, în suferinţă.

3. Sunt regiuni în România în cari în ultimii 20 ani — procentual — Românii au scăzut.

Cum se pot remedia aceste rele, dacă nu — în primul rând — prin colonizări.

Mai întâi: Românii nu sunt un popor prea numeros — 14 milioane nu e prea mult — ca să ne permitem luxul să dăm uitării şi să aruncăm în besnă peste un milion de fraţi de ai noştri. Apoi: Ţara e bogată şi populaţia nu prea deasă ca să nu mai încapă în România, un milion de Români, când atâtea milioane de străini au încăput aşa de bine.

In concluzie: nu putem încrucişa mâinile şi să privim lamentându-ne, cum ţinuturi întregi dela graniţa de sud, dela cea de nord, dela cea de est, dela cea de vest, pe zi ce trece devin tot mai puţin româneşti, că regiuni întregi din inima ţării nu se românizează, că aproape toate oraşele ţării se înstrăinează.

Şi acum când ştim ce e de făcut, să vedem modalităţile.

Primul lucru care este de realizat este de a se creea în jurul frontierelor *un cordon etnic*, mai bine zis un cordon *sanitar*, pe o adâncime care rămâne de văzut — de ex. cca. 50 km. — şi în care statul să exproprieze terenurile aparţinătoare tuturor cetăţenilor de altă origină etnică decât cea română. Populaţia străină dislocată va fi transplantată fie în interiorul ţării, fie eventual peste frontieră, după ce în prealabil se va fi cercetat timpul când această populaţie străină şi-a dobândit cetăţenia română.

Cordoanele etnice vor fi constituite în afara Românilor aflători deja pe graniţă, din Români colonizaţi aici şi recrutaţi numai din acele grupe româneşti cari s'au dovedit în cursul veacurilor elemente fiziologiceşte rezistente şi dârze în faţa oricărui atac străin. Românii pe cari istoria înşăşi ni-i recomandă ca atare sunt Macedonenii şi Moţii. Numai în măsura disponibilului, locurile libere se vor complecta cu alţi Români de peste hotare sau din alte provincii ale ţării.

Cari sunt punctele nevralgice asupra cărora cordonul etnic va fi minuţios organizat: Moldova de miază noapte dela isvoarele Ceremuşului la Prut şi apoi pe Nistru până mai jos de Hotin, Dobrogea de sud şi graniţa de vest.

Al doilea lucru care trebue realizat: *renaţionalizarea oraşelor* prin înlesniri mari făcute tuturor Românilor cari s'au dovedit pregătiţi pentru viaţa urbană şi apţi pentru întreprinderi industriale şi mai ales comerciale. Tot istoria şi

firea lor ne recomandă la colonizarea urbană pe Macedoneni, pe Olteni şi pe Mocani. Nu trebue neglijat faptul că o colonizare urbană, fără o prealabilă expropriere urbană a tuturor proaspeţilor sosiţi ar fi inoperantă. Oraşele cari sunt pe prima linie de renaţionalizare să fie oraşele întregei Moldove şi mai toate oraşele Ardealului.

Al treilea lucru de realizat este *profilaxia ţinuturilor eteroglote:* regiunea locuită de Ruteni, deci nordul Moldovei, Secuimea şi Bugeacul. Acestea sunt ţinuturi în cari neamul românesc e în plină defensivă. Aici e nevoie de mult sânge românesc, de astădată aproape exclusiv de peste hotare.

Şi acum ca încheiere să vedem cum s'au făcut până în prezent colonizările. «Oficiul naţional al colonizărilor» sau cu un nume care nouă ni se pare curios: «Regia comercială a colonizărilor» a colonizat până astăzi, adică în 11 ani, un număr de 7803 capi de familie din Românii de peste hotare. In ultimul timp colonizările s'au făcut într'un ritm cu mult mai încetinit scăzând dela 906 capi de familie în medie colonizaţi anual, la început, la abia 185 capi de familie anual, în ultimii 3 ani[1]). La aceşti 7803 capi de familie Macedoneni se mai adaogă 6593 capi de familie Români din Regat, deci în total *14.396*. La datele de mai sus, în afară de numărul mic de colonişti realizat, ne permitem două critici.

Prima: la colonizări s'a' avut în vedere *numai* Cadrilaterul, ceiace este o greşală, şi

A doua: Jumătate din numărul coloniştilor sunt Români din Regat şi aduşi majoritaten de unde: tocmai din Bucovina şi Banat, adică tocmai din provinciile unde respectiv, Românii sunt în regres faţă de Ruteni, Bucovina, sau asistăm la o depopulare lentă a provinciei, Banatul.

Orice motiv adus că nu s'au putut face colonizările mai bine, nu poate fi luat în consideraţie, dacă avem în vedere pilda Bulgariei, care şi-a repatriat 400.000 de conaţionali şi a Greciei care a găsit loc pentru 1.500.000 colonişti din Asia Mică. Iată ţările cari să ne fie exemplu.

Cu mai multă dragoste de neam şi cu o mai hotărîtă vrere de a realiza ceva trainic, totul e posibil. Dar e greu să realizezi ceva fără o credinţă. *Noi tinerii, aşteptăm cu încredere îndreptarea ce va să vină, căci vedem* omul ce o va *face.*

N. Popp.

1) Aceste cifre le luăm după d-l C. C. Giurescu.

MIŞCAREA REGIONALĂ

CU PAGINI LITERARE — revistă lunară (nr. 1 din 15 Mai 1934) suntem la Turda în inima Ardealului. O altă provincie sufletească se deschide aci, cerându-şi drepturile de afirmare. Sarcina revine deopotrivă timpului şi străduinţei omeneşti.

Revistă a unui cerc de tinere talente, în majoritate transilvănene, — Th. Mureşeanu, M. Beniuc, Gr. Popa, Ionel Neamtzu, V. Beneş, Bucu Ţâncu, Radu Brateş, Yvonne Rossingnon, N. Pamfil, Romulus Demetrescu ş. a. — P. L. continuă, în urma unei despărţiri pe care o regretăm, mai vechea şi promiţătoarea publicaţie a *Abecedarului*, în care preţuiam pagini de fragedă poezie semnate de E. Giurgiuca şi de mult regretatul Gh. Boldea. Lipsa celui dintâiu şi pierderea celui din urmă o simt cititorii noii reviste din Turda.

Aceasta porneşte la drum sub semnul unor mărturisiri lirice de prea deplin sufletesc: «Purtăm cu noi sub presiune, în nervi şi în sânge, semînţa blestemată sau binecuvântată a unor colocvii interioare, ce ne pretinde să o aruncăm în vânt, ca pe un parfum sau ca pe o otravă. Ne biciueşte neastâmpărul unui suflet cu temperatura momentan ridicată, ce ne vrea în regiunile azurii ale climatului stelar. In acest scop, travaliul nostru literar vom încerca să-l aducem în consonanţă, oarecum, cu existenţa liberă şi naturală a câmpurilor. Vie şi ispititoare ne îmbie imaginea unui cadru înnoit de viaţă literară şi spirituală...» Rândurile acestea şi cele ce urmează, le prezintă autorul lor, d-l T. Mureşanu, şi ca pe un «cald apel adresat către toate forţele creatoare ale generaţiei de azi, pentru învălvorirea până la stele al aceluiaşi foc sacru...».

Intr o frumoasă ţinută, *Pagini literare* publică astfel în cele patru coale lunare, poezie, fragmente de roman, schiţe, esseuri, cronici, etc., animând mai mult decât viaţa culturală a unui oraş de provincie. Din locul său central, revista turdeană se adresează Ardealului şi ambiţia grupului, la care se simte, cu elanul vârstei, şi vântul de modă literară verbală a vremii noastre, pare a fi să înfăţişeze cuvântul tinerei generaţii ardelene, căutând aci o opoziţie netedă cu Clujul oficial.

Năzuinţa aceasta, pe care o punem bucuros în lumină, nu prejudecă întru nimic asupra realizărilor viitoare, al căror preţ e singur hotărîtor pentru orizontul adevărat al revistei. Ea ne interesează prin ajutorul pe care ni-l poate da lui românesc. Intr'adevăr ea s'a întovărăşit în paginele revistei cu o căutare de poziţii. Teoreticianul acestei căutări, d-l Gr. Popa, a încercat să fixeze aci, într'un grai filosofic ce pare a-i fi ocupat întreaga inventivitate (nu lipsesc din el expresiuni ca «urzeală ontică», «parţialitate irevelantă», «învieţuieşte şi simfonizează peisajul» etc.), câteva puncte utile pentru un început de discuţie. Trecem peste primul său articol, *Peisaj ardelean* (nr. I, an. I), în care d-sa încearcă o despărţire a generaţiilor din Transilvania: generaţia istorică, generaţia «drumului invers» — aceea a falimentului intelectual şi a oportunismului politic, subsumată, cu ajutorul spaniolului Ortega y Gasset, tipului de «june suficient» —, însfârşit tânăra generaţie, aceea a autorului însuşi. Insemnările acestea sunt acum vechi de mai bine de doi ani. Un alt articol din toamna lui 1935 ne opreşte. El ne aduce un comentar destul de lung la ingenioasa teorie a d-lui L. Blaga asupra spaţiului matrice, hotărîtor de suflet naţional. Acolo, după ce dărâmă, cu argumentele d-lui Blaga, pretenţia, formulată de unii minoritari, a unui transilvanism trinaţional, autorul încearcă, pe socoteală proprie, o caracterizare a Ardealului românesc. Trăsăturile sufleteşti ale acestuia — pe care îl vrea, firesţe, integrat în «ecuaţia românească», — ar fi, după d-sa: «sensibilitatea de comprehensiune mai plastică», «polivalenţa», «calităţile afinitar-comunitare», însfârşit «masivitatea». Prin acestea s'ar deosebi sufletul ardelenesc de cel moldovean («visătoria»), de cel muntean («simţul politic»), de cel oltean («simţul practic»).

O nedumerire ne împiedică să dăm, dela început, acestei analize meritele pe care i le dorim. E vorba aci de intelectualitatea ardeleană sau de popor? Distincţiunea aceasta îşi are însemnătatea ei: Câtă vreme putem, într'adevăr, vorbi de o oarecare unitate a «inteligenţei» transilvănene, bazată pe faptul unei similitudini a împrejurărilor culturale în care s'a desvoltat, mişcându-se în câmpul de atracţie al aceloraş idealuri de civilitate şi de pedagogie de tip austriac (chiar austro-ungar), nu puteam vorbi de *un* Ardeal poporal. (Primele temeiuri ale acestei afirmaţii le-am dat în a noastră *Ţară şi fări).*

Şi ar trebui să putem vorbi de *unul, când voim* a-l caracteriza sufleteşte. Pentrucă d-l G. P. a crezut-o, câteva observaţii complimentare le socotim de folos. O viaţă istorică streină, desfăşurată, aproape în totalitate, în afara sau împotriva populaţiei româneşti din ţinuturile de peste munţi, a făcut să se desvolte la aceasta, de bună seamă, anumite însuşiri comune de rezistenţă şi de neîncredere — destul de exterioare sufleteşte —, dar în virtuţile ei pozitive, în deprinderile ei morale şi intelectuale active, ea a rămas ceea ce legătura cu pământurile deosebite şi ceeace mişcările propriei vieţi au hotărît. Dacă revoluţia lui Horia sau a lui Avram Iancu izbutind, poporul român al ţărilor transcarpatice ar fi fost chemat la o viaţă de creaţiune istorică — cum nu s'a întâmplat decât în unele momente excepţionale — un suflet ardelean s'ar fi format în curgerea timpului. Imprejurările nu au fost acestea. Etnograful român va recunoaşte fără greutate mai multă apropiere între un Brănean din Ţara Bârsei şi un ţăran din Muscel, decât între cel dintâiu şi un «ardelean» de pe Valea Someşului; un Maramureşean îşi găseşte mult mai uşor fraţii în Mol-

dova şi «Basarabia», decât în Ţara Oltului. Mehedinţii şi Valea Cernei se apropie în vechea unitate a Severinului; Valea Jiului leagă oamenii pe două laturi de munţi ş. a. m. d. între toate acestea rămâne doar Câmpia ardeleană, «ardelenism» unitar. Şi pentru deslușirea lui sunt chemate să vorbească *Pagini literare* ca şi toate revistele clujene. Înălţarea lor aci îşi vor avea trainicele rădăcini.

Pentru cine socoteşte însă întreaga cetate a munţilor, pe ambele versante, de unde a coborît spre câmpiile Dunării, ale Prutului şi Nistrului, ale Tisei valul populaţiunii româneşti, întemeind în două părţi stăpâniri politice naţionale, «Ardealul» cu coroana Munţilor nu mai înfăţişează o varietate a tipului românesc, ci el este aproape în întregime *varietăţile româneşti* păstrate în sâmburele lor neatins. El rămâne oarecum ţara-mamă, de unde putem chema energiile spre o nouă înflorire, spre un nou sprijin al cuceririlor de mai înainte.

Acestea stabilite, e uşor de văzut că notele, caracteristic ardelene, pe cari le desprinde d-l G. P., în măsura în care au un sens inteligibil, se potrivesc poporaţiunii române, păstrate în organizările tradiţionale, de ori unde. Simţul comunităţii săteşti şi al activităţii colective (vădit b. o. în vechiul ţinut al Vrancei) se regăseşte pretutindeni, unde aşezările româneşti n'au fost descompuse sub presiunea politicei democrate de partid şi prin contactul cu alte neamuri de baltă. Înţelegerea îngăduitoare a diversităţilor omeneşti apare iarăş din ţinutul Orheiului până în Banat, odată cu zicala: «câte sate atâtea obiceie». Cât despre masivitate ea este reflexul sufletesc al unei anumite structuri sociale, care ne-a lipsit până astăzi aproape total. Ş. a. m. d.

Iată dar, nu «intuiţie culturală» — metodă, din nefericire, aşa de răspândită în vremurile noastre — ne este trebuincioasă pentru deslegarea problemelor care ne frământă. Ci ori ce concluziune mai largă în cultură trebue să se sprijine pe marele număr al cercetărilor de amărunt. In rândul acestora — am subliniat-o în mai multe rânduri în revista noastră — cele ce pun în lumină diversităţile regionale ale vieţii româneşti sunt cele dintâiu ca folos.

Asupra *Paginilor literare* vom reveni pe măsura precizării liniei lor de ideologie şi creaţiune regională, care va fi şi linia vieţii lor reale. Notăm, pentru încheere, vioiciunea şi continuu buna calitate a colaborărilor.

V. 936.

Ion I. Ionică.

CĂRŢI ŞI REVISTE

ARON COTRUŞ: *Horia* ediţia a III-a, Bucureşti 1937. — Volumul de poeme, închinat Marelui Erou, a apărut în a 22-a mie de exemplare. E un caz unic în istoria poeziei contimporane.

Rânduiala şi-a spus pe larg cuvântul său, despre valoarea poetică a acestui volum, în nr. 2 din anul I pag. 223.

Reamintim totuşi câteva versuri:

de-ai trăi tu
acu,
ce-ai face, Horia, cu mişeii ce vând
norodul flămând?!...
nu ţi-ar veni să-i cauţi pe toţi,
de gâturi să-i scoţi,
din paturi, dela cini, dela prânzuri,
şi'n mijlocul pieţilor celor mai mari,
ca pe cei mai mişelnici tâlhari,
de limbă să-i spânzuri?!...
(de-ai ieşi din mormânt)

I. E. TOROUŢIU, profesorul cu atâta dragoste de ştiinţa literară, a publicat pe cont propriu o seamă de lucrări ale *«Iconarilor»: Curcubeu peste ţară*, de Teofil Lianu; *Semne 'n scuturi*, de Ion Roşca; *Haiducii*, de Mihai Horodnic; *Cântece de ţară*, de Vasile T. Posteucă; *Poeme*, de E. Ar. Zaharia şi *Diamante albe şi negre*, de Aspasia Munte.

Vom reveni pe larg în numerile viitoare.

ALEXANDRU CANTACUZINO a tipărit o broşură sub numele *Cum suntem* în paginile căreia lămureşte şi răspunde acelora cari învinuesc mişcarea legionară de «violenţă».

In numărul viitor al *Rânduelii* vom vorbi pe larg despre cărticica şi problema ridicată de Alexandru Cantacuzino.

AUREL A. MUREŞANU: *Originea Ciangăilor din Săcelele Braşovului*, Satulung 1937, editura rev. Plaiuri Săcelene. O lucrare care cuprinde valoroase contribuţii istorice documentate cu privire la vechimea elementului românesc în Ţara Bârsei.

Cercetările istoriografice ale d-lui Mureşanu, întreprinse cu neobosită dragoste, au dat roade preţioase.

AUREL V. SANGER: *Cartea sonetelor*, Cernăuţi 1937.

Poezia din acest volum e adânc trăită. In urma ei se întrezăreşte mult sbucium şi multe înfrângeri. Dar efectul imediat al acestora a fost mereu tăinuit.

Zid gros de peatră 'mprejmue trecutul...
E'nchisă poarta; puntea-i ridicată.
Sus pe creneluri, peste ziduri cată
O strajă'n zale, potrivindu-şi scutul.
(Sonetul trecutului)

Versul, costruit cu multă îngrijire, e curgător. Sborul lui e mereu îndreptat spre seninătatea naturii.

Sonetele d-lui Aurel V. Sânger sunt isbutite.

INSEMNARI SOCIOLOGICE *anul III Nr. 7* aduce aceeaş contribuţie obişnuită, la lămurirea problemelor româneşti prezente. D-l Prof. Traian Brăileanu publică: Raportul între politica externă şi cea internă (alese învăţăminte) şi Natura şi istoria. Barbu Slușanschi: Organizarea educaţiei tineretului în statul totalitar şi Alex. M. Randa: Sfârşitul arhitecturei demoliberale, completează revista.

In paginile *Insemnărilor* cetitorul găseşte gândul viu, hrănitor.

PLAIURI SĂCELENE, anul IV nr. 9, Sept. 1937, redactor Victor Tudoran, a apărut cu următorul cuprins: *Gheorghe Şerbu*, «gânduri pentru Înălţarea Sft. Cruci»; *Dimitrie Danciu*, «troiţa» (versuri); *Ion G. Păltânea*, «tradiţionala „Sintilie" şi noi»; *Victor Tudoran*, noapte de dor» (versuri), etc.

Cronici bogate.

Plaiuri Săcelene e o revistă regională demnă de apreciat.

AM MAI PRIMIT LA REDACŢIE:

CARŢI:

Meditaţiile lui Descartes, traducere de C. Noica.

Studenţii, piesă în 5 acte, de *Valeria Costăchel-Donici*, Bucureşti 1937. — *Sbuciumare*, roman dramatic în 5 acte, de *Dimitrie Fara*, Timişoara 1937. — *Activitatea «Frăţiei Ortodoxe Române» din Arhiepiscopia Sibiului pe anul 1936—37.*

REVISTE:

Predania, revistă de critică teologică, director G. Racoveanu, anul I nr. 10—11. — *Deşteptarea României*, organ de luptă naţională al generaţiei mişcării studenţeşti prahovene. Ploeşti, anul IV, nr. 16, Noembrie 1937. — *Omul Nou*, anul I, nr. 30, Brăila, str. Rahovei, 76. — *Revista de Cultură Armeană*, anul II, vol. II Aprilie-Iunie 1937, Bucureşti. — *Eu şi Europa*, anul II, nr. 8-9-10, Deva, Calea Horia 22, director Ion Th. Ilea. — *România Eroică*, Cluj, anul I, nr. 5—6, director Ion Colfescu-Delaturda. — *Prometeu*, Braşov, anul III, Nr. 7-10, director Ioan Al. Bran-Lemeny. — *Valahul*, Bucureşti, anul I, nr. 5—6 Iulie-August 1937. — *Neamul Românesc pentru popor*, buletinul Ligii Culturale, anul XXV, Noembrie 1937. — *Şcoala Ţăranului*, Bucureşti, anul I, nr. 9 Sept. 1937. — *Viaţa Basarabiei*, anul VI, nr. 11, Noembrie 1937. — *Scânteia*, revista elevilor dela liceul «Petru Maior» din Gherla, jud. Someş, anul VIII nr. 9—10. — *Pentru inima copiilor*, revistă pedagogică lunară, anul XII, nr. 5-6-7, redactor Prof. I. Nisipeanu. — *Ideea Naţională*, anul V, nr. 11, director N. N. Manolescu, Buzău str. Carol I Nr. 58. — *Graiul Neamului*, anul XI, nr. 38, organ de propagandă cultural-naţională al «Astrei», redactat de secţia Carei a «Asoc. g-rale a prof. secundari». — *Cuvânt Bun*, al Frăţiei Creştine Ortodoxe «Patriarhul Miron», anul X, nr. 20.

30 Noembrie 1937
Administrator: **Gheorghe Nicoloiu**

R Â N D U I A L A

ARHIVĂ DE GÂND ŞI FAPTĂ ROMÂNEASCĂ

APAR 10 CAETE PE AN

DIN CUPRINSUL CAETELOR APĂRUTE:

Anul I.

D. C. AMZAR: Gând şi cuvânt.
„ „ Începutul sforţării proprii.
„ „ Condiţiile filosofiei.
VASILE BANCILĂ: Sensul culturii.
ERNEST BERNEA: Tradiţie şi revoluţie.
„ „ Monografia sociologică.
„ „ Poesia română contemporană.
ION CONEA: Basarabii din Argeş.
EUGEN IONICĂ: Industria în România.
ION I. IONICĂ: Ţară şi ţări.
„ „ Drepturile criticei.
„ „ Învăţământul filosofic.
G. NICOLAU-BARLAD: Cooperaţia în România.
„ „ Satul românesc.

Anul II.

D. C. AMZAR: Destin legionar.
LUCIAN BLAGA: Aspectele fundamentale ale creaţiei culturale.
ERNEST BERNEA: Cartea unui început de veac.
„ „ Poesia lui Adrian Maniu.
„ „ Filosofia la Universitate.
ION CONEA: Destinul istoric al Carpaţilor.
VICTOR P. GARCINEANU: Tudor Arghezi şi spiritul iudaic în literatură.
ION I. IONICA: Moţa-Marin, închinare.
„ „ „ Oedip de G. Enescu.
M. POLIHRONIADE: Politica externă a României.
NICOLAE POPP: Etnodemografia României.

CĂRȚILE RÂNDUELII

Politică și economie

D. C. AMZĂR: Naționalismul Tineretului.
D. C. AMZĂR: Naționalismul Partidelor
ERNEST BERNEA: Tineretul și politica.
ERNEST BERNEA: Gânduri pentru Țară nouă.
ERNEST BERNEA: Stil legionar.
VICTOR GÂRCINEANU: Din lumea legionară.
M. POLIHRONIADE: Tineretul și politica externă.
ION VEVERCA: Suflet și Gând.

Literatură

ARON COTRUȘ: Țară (poem) (10 lei).

Oameni și locuri

ERNEST BERNEA: Cartea Căpitanilor. (30 lei).
ION I. IONICĂ: Horia.

Vor apare:

NAE IONESCU: Iuda suferă...
ERNEST BERNEA: Tradiție și Revoluție.
D. C. AMZĂR: Orizontul unei revoluții.

Numai abonându-vă faceți să apară revista

Cenzurat

PREȚUL LEI 20.